

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta

Studijní program: 4101 Zemědělské inženýrství

Studijní obor: Agroekologie

Katedra: Krajinného managementu

Diplomová práce

Téma: Vliv výchovy psů na jejich chování v dospělosti

The influence of dog education on their behaviour in maturity

Autor

Bc. Pavlína Vicková

Vedoucí diplomové práce

doc. Ing. Vladimír Hanzal, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci na téma „Vliv výchovy psů na jejich chování v dospělosti“, vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Trhových Svinech, 30. března 2011

.....

Pavλίna VICKOVÁ

Poděkování:

Ráda bych touto cestou poděkovala svému školiteli doc. Ing. Vladimíru Hanzalovi, CSc., za odborné rady a přípravu diplomové práce. Děkuji všem, kteří mi vyplnili dotazník a pomáhali při vypracování. Poděkování patří také mým dvěma německým ovčákům, kteří mě na toto téma přivedli a bez kterých by tato práce nevznikla.

SOUHRN

V diplomové práci je popsán a zdokumentován vliv výchovy psů na jejich chování v dospělosti, zejména ovladatelnost, vztah k ostatním členům rodiny a jiným psům. Dotazníkové šetření probíhalo v oblasti Trhosvinenska. Bylo zjištěno, že primární a důležitý vliv na pozdější výchovu a chování psa má nejen doba odebrání štěněte od matky, ale i způsob péče v době před odebráním. Dále způsob a míra socializace u nového majitele a také znalost a dovednost majitele v oblasti etologie a komunikačních signálů psa.

Klíčová slova: psi; výchova; ovladatelnost; socializace; etologie psa; komunikační signály

SUMMARY

The influence of dog education on their behaviour in maturity was described and documented in this diploma thesis. The dog handling and relationship to other members of family and to other dogs were studied. Questionnaire investigation was made in the area of Trhové Sviny town. It was found, that not only the time of removing the puppies from their mother, but also the way of the care for the dog before the removing play important and primary role. The way and the degree of social cognition by the new owner and the knowledge in field of ethology and in dog communication signals of the new owner are important as well.

Key words: dogs; dog training; dog handling; social cognition; the ethology of dog; dog communication signals

OBSAH

1. ÚVOD.....	7
2. LITERÁRNÍ PŘEHLED.....	9
2.1. Předkové psů.....	9
2.2. Domestikace a počátek chovu psů.....	9
2.3. Rozdělení plemen psů.....	10
2.4. Vývoj psa v prvním roce života	12
2.4.1. Novorozenecká fáze (od narození - 13 dnů)	12
2.4.2. Přejchodná fáze (13 dnů - 19 dnů).....	13
2.4.3. Fáze socializace (19 dnů – 12 týdnů)	13
2.4.4. Juvenilní období (12 týdnů – pohlavní dospělost)	17
2.4.5. Dospělost (1 – 4 roky)	17
2.5. Typy psů	17
2.6. Základní pilíře správné výchovy psa.....	18
2.7. Hierarchie.....	19
2.8. Sociální chování.....	21
2.9. Učení	21
2.10. Pes a dítě	22
2.11. Problémové chování	22
2.11.1. Agresivita	22
2.11.2. Strach	24
2.11.3. Nečistotnost.....	24
2.11.4. Stereotypní chování	24
2.11.5. Další typy problémového chování.....	24
2.12. Způsoby dorozumívání.....	25
3. MATERIÁL A METODIKA.....	27
3.1. DOTAZNÍK.....	28
4. VÝSLEDKY.....	32
4.1. Skupina otázek I. typu	32
4.1.1. Sumář odpovědí	32

4.1.2. Vyhodnocení	37
4.2. Skupina otázek II. typu	39
4.2.1. Sumář odpovědí	39
4.2.2. Vyhodnocení	42
4.3. Skupina otázek III. typu	43
4.3.1. Sumář odpovědí	43
4.3.2. Vyhodnocení	47
4.4. Skupina otázek IV. typu	49
4.4.1. Sumář odpovědí	49
4.4.2. Vyhodnocení	58
5. DISKUSE	61
6. ZÁVĚR	66
7. POUŽITÉ ZDROJE	69
PŘÍLOHOVÁ ČÁST	74

1. ÚVOD

Dlouhou dobu se vedly spory o tom, kdo byl předkem psa domácího. Určitá část odborné veřejnosti uvádí, že předkem byl šakal. Dnešní doba nám díky moderním metodám umožňuje přinášet i jiné poznatky. Rozborem DNA se došlo k závěru, že předkem psa domácího je vlk (*Canis lupus*).

Pes patří mezi jedno z nejstarších domestikovaných zvířat. Tento stav se vyvíjel po dlouhá tisíciletí a stále dochází k jeho prohlubování. K domestikaci docházelo postupně. Počátek je datován asi před 8-10 tisíci lety. Vzájemný vztah mezi psem a člověkem je nejstarším a nejužším spojením dvou rozdílných druhů živočichů.

Ani v dnešní, technologiemi zahlcené době, neztratil na významu. Naopak by se dalo říci, že nárůst psí populace se stále zvyšuje a stále vznikají nová plemena. Pes je od nepaměti společníkem člověka. Pomáhá mu v mnoha závažných situacích, jako je např. vyhledávání pohřešovaných osob, dohledání postřelené zvěře, ochrana a obrana majetku, hlídání stád, canisterapie, použití asistenčních psů či společné soužití s člověkem jako jeho nejlepším přítelem. Je důležité si také uvědomit, že jsou to společenská zvířata a tedy sociální kontakt je jedním z jejich základních potřeb.

Pochopení abnormálního chování zvířat spočívá v rozluštění problematiky jejich etologie. Nepřijatelné chování vůči lidem je častou příčinou opuštění, předání do útulku či eutanazie psů. Nesprávná socializace a izolace štěňat v rané fázi vývoje je jednou z hlavních příčin nežádoucího chování. Výchova a výcvik se navzájem prolínají. Základními podmínkami úspěšné výchovy je trpělivost a důslednost. Po příchodu štěněte do nového domova závisí už jen na nás, nových majitelích, zda z něho uděláme vyrovnaného, klidného a spokojeného psa, nebo bojácného a ustrašeného. Péče, kterou věnujeme novému přírůstku do rodiny správnou výchovou, se nám bude vracet ve formě oddaného čtyřnohého přítele po celý život. Při nedodržení správných zásad, může vyrůst z malého nevinného chlupatého klubička zvíře, ohrožující nejen své okolí, ale i svého majitele.

V diplomové práci je vyhodnocován „Vliv výchovy psů na jejich chování v dospělosti“ a je založena na dotazování majitelů psů pomocí písemného dotazníku.

Cílem práce je popsání a zdokumentování vlivu výchovy psů na jejich chování v dospělosti, zejména ovladatelnost, vztah k ostatním členům rodiny a jiným psům. Práce je zaměřena na popis průběhu výchovy, socializace a současného chování hodnocených psů.

Mnoho lidí si před pořízením psa často ani neuvědomí, co všechno toto rozhodnutí obnáší a může pak dojít k nenaplnění potřeb čtyřnohých kamarádů, kteří na tyto nedostatky určitým způsobem reagují. Na základě toho, vznikla tato diplomové práce.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1. Předkové psů

Existuje řada teorií o biologickém původu novodobého psa domácího. V nedávné době přibyly nové paleontologické důkazy a bylo možno využít rozborů DNA. První důkazy o rodu psů, *Canidae*, sahají do doby před třiceti osmi miliony let. Rod *Canidae*, jež patří mezi masožravce (*Carnivora*), zahrnuje různé živočichy podobné psům. Mezi nejznámější patří vlci, lišky, šakalové, kojoti, psi dingo a divocí psi. Odborníci v tomto oboru nadále hledají odpověď na otázku, která šelma rodu *Canidae* byla domestikována, aby z ní vzešel pozdější pes domácí. Nejpravděpodobnějšími předchůdci jsou vlk a šakal. Paleontologové již mají jasno, že předchůdcem psa byl *Miacis* (COREN, 2007). Velikostí připomínal lasičku a žil asi před 40 miliony let (BEAVER, 2009). Vývojová linie, která vedla dále ke psům, pokračuje zvířetem nazývaným *Cynodictis*. Ten se objevil asi před 12 miliony let. Z tohoto vzešly dvě různé vývojové linie. První byla *Cynodesmus*, linie připomínající hyenu s určitými znaky kočkovitých šelem. Druhou linii tvořilo zvíře *Tomarctus* (COREN, 2007). *Tomarctus*, připomínající lišku, je všeobecně považován za předchůdce psů, vlků, lišek i šakalů (PALMER, 2008). Ještě do nedávné doby někteří odborníci tvrdili, že se pes vyvinul z vlka, šakala zlatého a kojota. Dnes však považujeme za jisté, že jediným prapředkem našeho psa domácího (*Canis lupus familiaris*) je vlk obecný eurasijský (*Canis lupus lupus*). K tomuto závěru došli významní badatelé na základě anatomického porovnávání, pozorování chování a experimentálního křížení (SCHLEGL-KOFLER a kol., 2007).

V současné době existuje minimálně třicet devět různých druhů psovitých šelem. Všichni domácí psi patří do druhu *Canis familiaris*, který zahrnuje celou řadu psích ras (COREN, 2007).

2.2. Domestikace a počátek chovu psů

Stopy po prvních psech jsou velmi vzácné. Z rozborů vzorků DNA někteří vědci tvrdí, že k počáteční domestikaci vlků mohlo dojít již před více než sto tisíci lety. Novější studie a analýzy DNA posouvají tuto dobu až na konec pleistocénu před patnácti tisíci lety. Tyto odhady jsou však založeny na mnoha předpokladech a spekulacích (COREN, 2007). Podle určitých nálezů lze usuzovat na to, že pes domácí pochází z Přední Asie a severní Afriky a jeho rozšíření do Evropy probíhalo

postupně od jihu k severu podle toho, jak byl evropský kontinent osídlován (PROCHÁZKA, 1994). Nejstarší doklady o domestikovaných psech jsou z období před 14 000 lety a jsou jimi kosterní pozůstatky, které byly nalezeny ve střední Evropě (WORTINGER, 2005).

Pes patří po ovci a koze k nejstarším domestikovaným zvířatům. Lidé a psi žijí společně nejméně 20 000 let. Vztahy mezi psem a člověkem jsou nejstarší, nejtěsnější a zřejmě i nejúplnější svazky mezi dvěma odlišnými biologickými druhy v historii (LEYEN, 2004). Jak přesně k domestikaci došlo, dodnes nevíme. Jako nejpravděpodobnější je teorie, podle které lidé vybírali z doupat zabitých nebo odehnaných vlků mláďata, která pak vyrůstala v blízkosti lidí. Štěňata, která se projevovala vůči lidem agresivně, byla zabita a s největší pravděpodobností snědena. Tato neuvědomělá selekce na krotkost pak vedla k stabilizaci žádoucích behaviorálních vlastností a rovněž k morfologickým změnám, jako jsou větší a měkčí boltce, zkrácená obličejová partie lebky, změna barvy srsti, zatočený ocas, menší zuby a další. Další teorie vychází s představy, že vlci se v okolí lidských sídlišť živili odpadky. Ti, kteří se lidí nebáli a chovali se krotčeji, byli v jisté evoluční výhodě, což vedlo k pozdější spontánní domestikaci. Není také vyloučeno, že na různých místech mohlo dojít k domestikaci oběma uvedenými způsoby (PINC a kol., 2010).

Počátky chovu psích plemen se datují přibližně do let 7 000 - 5 000 př. n. l. Pojem rasa pochází z arabštiny a začal být v Evropě používán v 17. století. Pod pojmem plemeno se dnes rozumí určitá skupina zvířat uvnitř jednoho zvířecího druhu, která se svým vzhledem a vlastnostmi velmi podobají a jejichž charakteristické znaky se dědí na potomstvo. Těmito znaky se zásadně liší od ostatních plemen (TEICHMANN, 2006). Historický dlouhodobý výběr jedinců s určitými žádoucími schopnostmi vedl k vytvoření dnešních plemen psů (FOGLE, 2006). Plánovitý a cílevědomý chov psů začal teprve v polovině 19. století. Většina plemen vznikla právě tehdy a v následujících desetiletích (TEICHMANN, 2006).

2.3. Rozdělení plemen psů

Udává se, že na světě existují necelé čtyři stovky plemen. Ve skutečnosti toto číslo zahrnuje pouze mezinárodně uznaná plemena, schválená největší Mezinárodní kynologickou organizací FCI. Nejsou však zde započítána mnohá plemena národní,

na mezinárodní úrovni neuznaná, ani okrajové rázy nebo lokální variety. Navíc stále vznikají plemena nová (SMRČKOVI, 2004).

V roce 1911 byla založena Mezinárodní kynologická federace F.C.I. (Federation Cynologique Internationale) se sídlem v Belgii. Organizace registruje a uznává standardy všech čistokrevných plemen psů členských i nečlenských zemí FCI a rámcově upravuje předpisy o řízení jejich chovu. Každou členskou zemi zastupuje v FCI pouze jedna národní kynologická organizace. Na zasedání v Jeruzalémě v roce 1987 bylo rozhodnuto, že všechna plemena psů budou rozdělena do čtyř základních kategorií (DOSTÁL, 1995):

1. Psi ovčáctí, služební a hlídací
2. Psi lovečtí
3. Psi společenští
4. Chrti.

Od roku 1990 platí podrobnější dělení podle FCI do následujících skupin:

1. Psi ovčáctí, pastevečtí, kromě švýcarských salašnických psů
2. Pinči a knírači, dogovití psi a švýcarští salašničí psi
3. Teriéři
4. Jezevčáci
5. Špici a primitivní plemena
6. Honiči a barváři
7. Ohaři
8. Retrívři, slídiči a vodní plemena
9. Společenští a doprovodní psi
10. Chrti a příbuzná plemena.

Každá země musí nahlásit FCI, do které skupiny zařazuje svá nová národní plemena. Plemena, jejichž země původu není členem FCI, určí komise pro standardy, do které skupiny budou zařazeni (KŇÁKAL a kol., 1990).

2.4. Vývoj psa v prvním roce života

Štěně od svého narození prodělává řadu důležitých, časově ohraničených vývojových stádií.

SCOTT a FULLER na základě mnoha pokusů stanovili následující fáze:

1. Novorozenecká fáze (asi 1. a 2. týden věku)
2. Přechodná fáze (mezi 2. a 3. týdnem)
3. Fáze socializace (asi 3. - 12. týden s vrcholem od 6. – 8. týdne)
4. Mládí (až do doby sexuální zralosti) (ALDINGTON, 1999).

ŠEBKOVÁ a kol. (2008) člení vývoj psa na následující fáze:

1. Novorozenecká fáze – vegetativní fáze (od narození – 13 dní)
2. Přechodná fáze
3. Fáze vtiskávání (18. den – 7., 8. týden)
4. Fáze sociability (8. – 12. týden)
5. Fáze sociálního uspořádání (od 12. – 16. týdne)
6. Puberta (obvykle 6. – 14. měsíc)
7. Dospělost (1-4 roky).

Dle LANDSBERGA et al. (2003) existuje pět fází vývoje u štěňat:

2.4.1. Novorozenecká fáze (od narození - 13 dnů)

V tomto období štěně prakticky pouze spí, pije a vyměšuje, přesto se vytváří první asociace mezi vnitřními a vnějšími podněty (např. sání – pach mateřského struku) (JANOUSEK a kol., 2003). Štěně izolované brzy od matky a sourozenců

nebo osiřelé a odchované uměle mívá pak v dospělosti velké problémy při komunikaci s ostatními psy (ŽERTOVÁ, 2009). Etologové toto období nazývají fází fyzického uspokojování potřeb, během které není mezi štěňaty žádný sociální vztah (PROCHÁZKA, 1994).

Instinkt (lat. *instinctus, stinguere* – podceňování) je vrozená schopnost vykonávat určitou činnost nebo soubor činností, např. štěňata ví, jak najít bradavku a jak sát (ABRANTES, 2007). Jako celek nejsou neměnné, neměnné zůstávají pouze určité pohyby, které není třeba vštěpovat učením, neboť jejich původ tkví v dědičnosti. Vrozené vlohy ovlivňují svalstvo ve smyslu určité spolupráce nebo koordinace (MIKULA, 1978).

2.4.2. Přejchodná fáze (13 dnů - 19 dnů)

Štěně začíná navazovat první kontakty se sourozenci a s okolím, reaguje již na zrakové a sluchové podněty (JANOŠEK a kol., 2003). Od třetího týdne otevírá oči, začíná být aktivnější a shromažďuje první zkušenosti (FICHTLMEIER, 2007).

2.4.3. Fáze socializace (19 dnů – 12 týdnů)

Socializace je proces začlenění jedince do společnosti. U psů to navíc znamená, že štěně poznává během této fáze různé situace typické pro své prostředí, možná setkání a reakce a pravidla společenské hry (AMO, 2002). Fáze socializace psa má tři důležité varianty: přítomnost nebo nepřítomnost člověka, přítomnost nebo nepřítomnost psů a více či méně omezená zkušenost s prostředím (ALDINGTON, 1999). „Fáze vtiskávání“ je často používána pro období mezi 3. a 7. týdnem věku štěněte. (NOHELOVÁ, 2003). Vtištění je proces učení, který se zakládá na čisté asociaci a v tom je příbuzný s podmíněným reflexem. Je podobně jako traumaticky podmíněná odmítavá reakce rovněž neodvolatelná. Jedinečnost tohoto procesu spočívá v tom, že je „fylogeneticky“ naplánován pro určitý okamžik v ontogenezi jedince, v němž čeká mládě na určité nepodmíněné spouštěcí podnětové kombinace a okamžitě je asociuje s určitými současně nastupujícími, nespouštěcími podněty (LORENZ, 1993). V tomto období je proto nezbytné, aby měla štěňata dostatečný kontakt s člověkem, aby si ho vtiskla jak příslušníka „svého druhu“. Absenci či nedostatek vtištění můžeme považovat u psa za trvalý nedostatek, který zásadním způsobem předurčuje budoucí chování psa k člověku (JANOŠEK a kol., 2003). Proces vtiskávání je pro budoucí chování štěněte velmi důležitý. Jestliže je kolem něj

příliš málo psů a lidí, nezařadí je ke svému druhu a může na ně později reagovat bázlivě. Tento projev se nazývá „syndrom boudy“ a je to vývojová porucha u psů, kteří trávili svůj útlý věk zavřeni v boudě nebo jiném zavřeném prostoru, oddělení od lidí a často i od jiných psů. Tito jedinci jsou krajně bázliví a plaší, neboť se nikdy nenaučili, jak reagovat na lidi, a pro funkci domácího psa jsou navždy nevhodní. První socializační fáze probíhá od 4. do 8. týdne (NIJLAND, 2005).

Ve čtyřech týdnech by mělo štěně trávit asi 10 minut denně mimo pelíšek a člověk by je měl brát jemně do rukou. Rozvíjí se tak jeho individualita a přivyká si na lidi (MCGREEVY, 2005). V pátém týdnu věku se pes učí podřízenosti (ABRANTES, 2007). Ve 4 – 5 týdnu věku začíná také výrazně klesat hladina protilátek a ve 3 měsících již žádnou získanou imunitu od matky pravděpodobně nemá (TICHÁ, 2000).

Štěně tím, že tráví toto období společně s dalšími sourozenci a matkou u chovatele, vytváří se jeho osobnost. Hrami a sourozeneckými boji se naučí cestu k „správného a únosného“ chování k ostatním psům, co je to bázlivost nebo dominance i příjemné dotyky (NOHELOVÁ, 2003). Je to důležité období pro návyk štěňat na cizí zvuky, hlasy a prostředí (PROCHÁZKA, 1994) a také si musí zvyknout na všechny předměty, s nimiž se bude v pozdějším životě setkávat. Patří mezi ně lidé, ostatní psi, kočky, menší domácí mazlíčci, hospodářská zvířata, a neživé věci: auto, kolo, hluk, různé podlahové krytiny, pachy a příroda (BAILEY, 2008). Socializace se psy by měla být od 3. do 6. týdne života, s lidmi od 4. do 12. týdne, s jinými zvířaty od 4. do konce 16. týdne a s neživými předměty a situacemi od 6. do 18. týdne věku štěněte (AMO, 2002).

Trumler o fázi socializace tvrdí, že co se štěňata během ní naučí, zůstane jim po celý život a naopak, co se v tomto období nenaučí, nemohou už nikdy dohnat (PROCHÁZKA, 1994). Je pro ně také obrovský rozdíl, jestli jsou zkušenosti v dané situaci pozitivní, nebo neutrální (NIEWÖHNER, 2005). Hlavním obdobím socializace je označován věk štěněte od počátku 8. do konce 12. týdne. Štěně by mělo už být u nového majitele a na tom závisí, aby mu ukázal, s čím se ještě nesetkalo (NOHELOVÁ, 2003).

WORTINGER (2005) uvádí, že mladí psi mají dlouhé období socializace (5 až 12 týdnů věku). Štěně, které v tomto období tráví většinu času pouze mezi svými

vrstevníky, prohlubuje vazbu na příslušníky „svého druhu“. Dostatečná péče věnovaná v tomto období štěněti vytváří potřebné předpoklady nejen pro jeho další rozvoj, ale i jeho orientaci na člověka (JANOŠEK a kol., 2003).

MCGREEVY (2005) dodává, že kritická doba je mezi 3. a 14. týdnem věku. Pes nikdy nezapomene to, co se v těchto několika týdnech naučil. Dobré i špatné zkušenosti zanechají na jeho osobnosti trvalé stopy a udělají z něj tvora společenského nebo ostýchavého, bezstarostného nebo obezřetného, zvědavého nebo bázlivého, který se rád učí nebo neuznává autority. ROGNEROVÁ (1999) popisuje, že pokud pes nemá v tomto období dostatek kontaktů s jinými psy, bude mít později při komunikaci s nimi problémy. Podle povahy psa se to pak může projevit agresivním nebo naopak nápadně ustrašeným chováním. Je to období, kdy si pes utváří svůj vztah k lidem. Pokud je vztah člověk – pes silný a projevuje se převážně vlídným jednáním, vytvoří si pes k člověku vztah naplněný důvěrou a prostý jakéhokoliv strachu. Jestliže je štěně v tomto věku ponecháno samo sobě, má málo příležitostí vytvářet si takové vazby a většinou už není později schopno vybudovat si k lidem „normální“ vztah, založený na oddanosti a absolutní důvěře.

Výchova štěněte začíná od prvního okamžiku, kdy je přivezeno domů. Tedy socializace a výchova se navzájem prolínají, stejně jako výchova s výcvikem (NOHELOVÁ, 2003). Základní povely (ke mně, sedni, lehni, k noze, vstaň, zůstaň) by se měli začít cvičit hned, jakmile je štěně přivezeno domů, a určitě dříve než v šesti měsících jeho věku (COREN, 2007)

COREN (2007) uvádí, že průzkumy dokázaly, že zacházení člověka se štěňaty, a to od narození až po dobu, kdy se přenechávají novým majitelům, je mimořádně blahodárná pro vypěstování kvalitní osobnosti psa.

Na první socializační fázi navazuje druhá socializační fáze, která trvá od 8. do 12. týdne. Vše, s čím se v tomto období seznámí pozitivním způsobem, se pak naučí chápat jako běžnou součást světa. Naopak negativní zkušenosti vedou k opačnému účinku a štěně se jim snaží v budoucnu vyhnout. Tento proces probíhá rychle a návyky, jež si štěně v tomto období osvojí, se později už těžko mění (NIJLAND, 2005).

MÜLLER (2006) dodává, že by se mělo dát pozor na to, aby štěně zejména ve věku 4. týdne a ještě více v 7. a 8. týdnu nezažilo žádné výrazněji negativní

zkušenosti. V této době je z psychického hlediska nejen velmi vnímavé, ale hlavně výjimečně citlivé na rušivé podněty z vnějšího prostředí. Pokud štěně v tomto období prožije nějaký traumatizující zážitek, nemůže na něj zapomenout dlouhou dobu, někdy až do konce svého života. Štěňata, která nebyla vystavena obvyklým podnětům v období socializace, mohou být bázlivá v dospělosti, psi ponechaní v prostředí chudém na podněty do 12. - 14. týdne se normálním odpovědím na podněty už nenaučí (BARANYIOVÁ a kol., 2005).

Zákon č. 409/2008 Sb., na ochranu zvířat proti týrání udává jako minimální věk, ve kterém je možno odebrat štěně od feny 50 dní.

Bázlivé chování je běžné u psů, kteří byli v mládí izolováni, nemohli získat dost zkušeností v raném věku a neprošli socializací. Častěji se vyskytuje u vesnických psů než u městských a spíše u malých plemen než u velkých. Výjimku tvoří plemeno německý ovčák, které má poměrně vysoký výskyt bázlivého nebo nevypočitatelného chování. Určité psy poleká neočekávaný pohybující se předmět, např. kočárek, skateboard nebo invalidní vozík. Jiné vystrašeně reagují na silné hluky, např. na bouřku nebo ohňostroj, další se bojí ruky (FOGLE, 2007). Kromě toho až do 12. týdne věku doznívá fáze strachu, což jeho aktivitu také trochu přibrzdí (ALDINGTON, 1999).

V tomto období by dle NIEWÖHNER (2005) bylo správné se svým psem navštěvovat cvičiště. Tam se štěně naučí správnému chování k ostatním psům, pomůže mu to uklidnit se, nekousat a naučit se společenskému chování. Toto vše není totiž pro psy vrozené.

Ze psů, kteří pak nemají dostatečnou socializaci, se stanou neurotická zvířata s antisociálními tendencemi, bez schopnosti navázat normální vztahy s jinými psy. Antisociální chování se projevuje poruchou psychiky a chování. Můžeme pozorovat „problémová štěňata“, která nejsou schopna se přizpůsobit životu doma, nebezpečně kousající, štěkavé nebo chorobně bázlivé psy. Velmi vzácně pes trpí skutečnou psychózou – jeho chování je absurdní a nepochopitelné. Skutečnost, že pes je potomek sociálně žijících lovců a že postižený jedinec měl nedostatky ve výchově, často vysvětlí vše (TAYLOR, 1992).

2.4.4. Juvenilní období (12 týdnů – pohlavní dospělost)

Od čtvrtého měsíce se začíná chování psa upevňovat, tvoří se základ pro vlastní učení (ALDINGTON, 1999) a začíná si budovat postavení ve smečce. Je to také počátek projevů rozdílů v temperamentu a povaze psa (JANOUSEK a kol., 2003). Kromě pána by na štěně měli pozitivně působit i ostatní členové rodiny, a tím podpořit zařazení do „smečky“ (EICHLER, 2000).

Některá štěňata procházejí ve věku 12. - 16. týdne obdobím „vyhýbání“. Při vycházce vykukuje štěně zpoza lidských nohou a přijdou-li domů hosté, zaleze pod pohovku. Pokud štěně až dosud společnost jiných psů a lidí snášelo bez problémů, nebude mít jeho stydlivost dlouhého trvání (MCGREEVY, 2005). Také se začíná projevovat tzv. „klackovitým“ obdobím (věk 4 - 5 měsíců). Mladý pes už tolik neposlouchá a stále se pokouší o překročení již dříve akceptovaných hranic (SCHLEGL-KOFLER, 2007). U štěněte se začíná projevovat sexuální chování. Prohlubují se získané, především sociální dovednosti a zkušenosti z předchozího období. Ve vztahu k člověku v tomto období je pro psa důležité jasné vymezení sociální hierarchie (JANOUSEK a kol., 2003).

MÜLLER (2006) uvádí, že nejpozději od počátku 6. měsíce věku až do 10. měsíce by měl být mladý pes vychováván k základní poslušnosti. Ze zákona č. 332/2008 Sb., o veterinární péči je majitel povinen ve stáří do 6 měsíců věku, a poté vždy jednou za rok, očkovat svého psa proti vzteklině.

2.4.5. Dospělost (1 – 4 roky)

Asi do věku čtyř měsíců jsou kritická období vývoje stejná u všech plemen. Později se už objevují meziplenné rozdíly. Malá plemena dospívají fyzicky i psychicky dříve než velká (ŠEBKOVÁ a kol., 2008).

2.5. Typy psů

Souhrnně bychom mohli konstatovat, že typ psa určují psychické vlastnosti. Obecně se podle chování v určitých srovnatelných situacích rozlišují čtyři základní typy všestranných psů.

1. Neohrožený, nebojácný, bojovný pes s žádoucí ostrostí. Vyznačuje se sebejistotou, výraznou ctižádostivostí a bojovností kombinovanou s žádoucí ostrostí. V případě, že má současně dostatečně silný ochranný pud, se jedná o ideálního všestranného psa.

2. Neohrožený, nebojácný, málo ostrý pes s málo intenzivní bojovností. Vyznačuje se sebejistotou, nebojácností, slabší bojovností a obecně přátelskou náladou, typ „rozumného“ psa.
3. Nejistý, bojácný pes s výrazným pudem sebezáchovy a nežádoucí ostrostí. Vyznačuje se agresivitou vycházející ze strachu a nedůvěry, absencí bojovnosti a silnou útekovou reakcí a pudem sebezáchovy.
4. Nejistý, bojácný, neostrý pes. Vyznačuje se velkým strachem, stálou připraveností k útěku, naprostou absencí bojovnosti, nervozitou a výrazným sklonem k podřízenosti (MÜLLER, 2006).

2.6. Základní pilíře správné výchovy psa

EICHLER (2000) rozlišuje tři základní pilíře správné výchovy psa:

A) **cvik** (vytváří zvyk či podmíněný reflex)

B) **zpevnění** (motivace odměnou)

C) **vzor** (napodobovací metoda).

Největší množství agresivních psů je pozorováno u malých „bytových mazlíčků“. Povaha těchto psů se formuje na maličkostech, při kterých jim jejich majitelé ustoupili. Důsledností v maličkostech je nejúčinnější způsob jejich nápravy (EICHLER, 2000).

Kromě motivace jsou základními stavebními kameny psí výchovy odměna a trest. Pokud jsou používány podle pravidel, pochvala a trest stačí, abychom psa úspěšně vychovali. Odměny se používají ke zvýšení motivace a k upevnění dosažených výsledků. Vhodné odměny pro psa jsou: pamlsky, hračka, hra, mazlení, pochvala a zvýšená pozornost. Také nepoužívání trestů se může považovat za pochvalu (AMO, 2002).

NIJLAND (2005) zdůrazňuje několik pravidel k dominantnímu chování. Mezi ně patří to, že pes má následovat majitele, dveřmi prochází první majitel, pes smí žrát pouze po svolení a ignorovat vynucující způsob chování.

Trénink pomocí posunků bývá pro psy většinou jednodušší než pomocí slov, protože psi se převážně dorozumívají řečí těla. Mluvení pro ně nemá smysl, protože si na ně zvyknou stejně jako na rádio (MAHNKE, 2009).

Krmení by mělo být ve stejnou dobu, na stejném místě a ze stejné misky. Přivolání je na rozdíl od čistoty a chůze na vodítku velmi snadné. Přijít k vůdci smečky, je jedním z instinktů štěněte a projevů smečkového pudu. Čím je štěně menší a slabší, tím více je na svém majiteli závislé a tím rychleji přiběhne. V případě, že tomu tak není, může být důvodem strach, lenost, nerozumění povelům nebo nezískání si náklonnosti (MÜLLER, 2006). Základním principem úspěšného výcviku je trpělivost a důslednost cvičitele, vhodný prostor a čas, pochvala a odměna, postup od jednoduchých cviků ke složitým, pomůcky, trestat výjimečně, cvičit pravidelně, nedopouštět se na psovi násilí, nepolidš'ovat a cvičení stále stejnou osobou (STALMACHOVÁ, 2000).

Vlastností typické pro nevyrovnanost a slabou vůli se nedají potlačit ani sebelepší výchovou a výcvikem, protože jsou dědičné stejně jako barva srsti nebo tělesná stavba. Proto je dobré nejdůležitější psychické vlastnosti psa dobře znát a umět je rozpoznat. Největší důraz by měl být kladen na vyrovnanost a sebejistotu, které jsou předpokladem úspěchu pracovního psa v každé oblasti. Sebejistota závisí hlavně na intenzitě projevu konstituce zvířete, jeho pudů a instinktů a vyšších psychických vlastností (MÜLLER, 2006).

Pes musí mít možnost vyvenčení alespoň 3x denně. Ani malému psovi nestačí 2x denně se na chvilku vyvenčit a hned domů. Minimálně jedna procházka během dne by měla být delší s možností volného pohybu. Časové nároky se liší podle plemen. Jsou psi, kterým stačí denně hodina, ale jsou také psi, kteří denně vyžadují hodin pět! Psi na zahradě jsou na tom zdánlivě lépe, můžou vykonat potřebu, kdy se jim zlíbí. Ale existují i takoví, pro které je zahrada součástí "doma" a na vykonání potřeby chtějí jít "ven" (MŮJ PES, 2010).

2.7. Hierarchie

Zvířata žijící ve společenství si obvykle vytváří mezi jednotlivci určité hodnostní vztahy, tj. každý jedinec zaujímá v této společnosti pevné místo v hodnostním pořadí. Existují zde nadřazení a podřazení a jejich vzájemné vztahy označujeme jako hierarchii. Také pes a člověk tvoří nejmenší sociální společenství,

v němž člověk je nadřazeným druhem. Avšak hodnostně nejvyšší psi ve společenství psů bývají ve styku s člověkem často rádi v pozici nadřazených a těžko se podřizují jeho vůli. Jestliže se u takových psů jejich vztah k člověku vyhraní, pak bývají zvláště spolehlivými obránci a přáteli. Jasně hodnostní pořadí patří k sociálním potřebám psa (MIKULA, 1978).

Člověk určuje pozice v hierarchii především v rámci výchovy. Je třeba používat jasné a pro psa srozumitelné signály (OHL, 2007). V boji o postavení v hierarchii se projevuje často agresivita. Hierarchie se utváří podle reakcí pána a podle toho, k jakému chování vede štěně (HUTIN, 1993). Smyslem hierarchie je to, že zabraňuje potyčkám a každodenním konfliktům, které by mohly přerůst ve vážné boje (ABRANTES, 2007).

Nadřazenost projevuje pes při setkání s cizími druhy strnulým vystupováním. Pes se vždy chová k člověku jako ke svému druhu, ale člověk nereaguje vždy jako druh téže smečky – v tomto případě dvojčlenné a to často vede k nedorozumění. Zachází-li člověk se psem příliš tvrdě, snaží se mu pes jako nepříjemnému druhu smečky vyhnout. Podlehne-li pán v zápase s lidským soupeřem, má pes sklon přidat se k silnějšímu a napadnout poraženého pána. Příčiny, že se jedinec postaví svému pánu na odpor, mohou být různé, nejčastěji však spočívají ve výchově mláděte. Buď zde chybí kontakt mezi pánem a psem, nebo byla výchova nevhodná, povrchní, nebo zase příliš ostrá a nespravedlivá. Podaří-li se psu poznat, že lidský druh podléhá jeho vůli, pak dochází k přeměně dominance. Pes se stává nadřazeným a člověk podřízeným. Projevuje se to např. tím, že si pes přisvojuje určité věci. Nedá na ně pánovi (častěji paní) sáhnout (MIKULA, 1978).

Hlazení pociťuje pes asi jako uklidňující mateřské olizování, tedy tělesnou péči. Příkladem projevu lásky je tzv. „podání pacičky“. Psi toto používají ve zvláštní sociální situaci vůči pánovi, zejména tehdy, když si ho chtějí usmířit a především prosit o prominutí (MIKULA, 1978).

V případě, že může pes ležet na posteli a pohovce, začne se cítit jako „vládce“ v domě, protože taková vyvýšená místa ke spánku jsou ve smečce vyhrazena pouze hierarchicky vysoko postaveným členům (SCHLEGL-KOFLER, 2007).

Ovladatelností se rozumí schopnost zařadit se na správné místo ve smečce a poslouchat pokyny výše postavených jedinců. Psychickým předpokladem je podřízenost (MÜLLER, 2006).

2.8. Sociální chování

Sociální chování je veškeré chování, které probíhá během interakce příslušníků jednoho druhu (ABRANTES, 2007). Člověk měl silný vliv na sociální chování a komunikaci psů, přestože je mnoho podobností mezi přirozeným chováním vlka a domácího psa (BOWEN et al., 2005). Jedná se o chování uprostřed organizovaného společenství, zaměřené na udržení tohoto celku. Psi zdělili po svých divokých předcích značně složité sociální projevy, které díky domestikaci a procesu vtiskávání nejsou zaměřeny pouze vnitrodruhově na ostatní psy, ale které podstatně ovlivňují i soužití s člověkem (MIKULICA, 1991).

2.9. Učení

Učení je proces, který zamezuje selhání vrozeného, genetického programu a který lze charakterizovat jako nejvýznamnější přizpůsobení chování ke zlepšení a zrychlení interakcí mezi živočichem a prostředím (VESELOVSKÝ, 2005). Rozlišujeme mezi změnami normálního chování v důsledku motivačních faktorů a učení. Veškeré učení se jeví jako schopnost spojit alespoň dvě zkušenosti jako příčinu a důsledek. V klasickém podmiňování se spojuje podnět a reakce. V operantním podmiňování je spojuje podnět a posílení. Určité vzorce chování se pes naučí pomocí klasického podmiňování. Psa naučíme lehnout si pomocí klasického podmiňování nebo upevněním této činnosti, ale naučit ho aportovat vyžaduje delší sekvenci pozitivního upevnění. Komplikovanější sekvence chování vyžadují větší motivaci a schopnost asociace. Rané vlivy prostředí na mláďata nazýváme vtištění a zůstává po celý život (ABRANTES, 2007). Učení štěněte začíná s nástupem socializace a končí obvykle v 5. měsíci věku. Je to předstupeň výcviku. Omezuje se jen na to nejnutnější, co se dá naučit nejsnáze, přirozeně a v dennodenních situacích (MÜLLER, 2006).

2.10. Pes a dítě

Důležité pro psa mladého, chovaného v rodině je, jak s ním zacházejí děti. Ve styku s nimi získává své zkušenosti a podle nich později reaguje. V případě, že mu děti ublížily, ztrácí k nim důvěru. Tento postoj pak nebývá omezen jen na podobně vyhlížející děti, nýbrž na zjev dítěte vůbec. Někteří psi odmítají styk s dětmi. Je tedy možné, že jde spíše o individuální nebo rasovou záležitost (MIKULA, 1978). Psi nepovažují děti za dominantní tvory a někdy je mohou i agresivně napadnout (FOGLE, 1993). Považují je za sobě rovné nebo podřízené, čehož důsledkem je, že si od nich nenechají moc líbit, a hlavně je neposlouchají (ROGNEROVÁ, 1999). Při kontaktu s nimi musí vždy dohlížet někdo dospělý (FOGLE, 2007).

2.11. Problémové chování

Statistiky z USA a Kanady ukazují, že problémové chování psů je nejčastější příčinou jejich utrácení, než jsou všechny nemoci dohromady (BARANYIOVÁ a kol., 2005). Mezi miliony psů a štěňat, kteří končí v útulcích, je šedesát procent mladších než jeden rok (GELLER et al., 2007).

Psi potřebují fyzickou, sociální a psychickou stimulaci. Nejsou-li jejich potřeby naplněny, trpí a jejich strádání může vyústit v problematické chování (FOGLE, 2006). Nejběžnějším problémem je nedostatečná stimulace, neschopnost majitele získat si respekt svého psa a nedostatečný výcvik v určitých situacích (ABRANTES, 2007). Všichni psi mají 7 základních potřeb (pocit bezpečí, společnost, porozumění hierarchii, překvapení/vzrušení, pohyb a strava, mentální stimulace, láska a pocit spojení). Pokud není splněna jen některá z nich, uchylují se pak často k tomuto chování (GELLER et al., 2007).

ŽERTOVÁ (2009) se zabývá poruchami chování u psů a rozděluje je do 4 skupin: agresivita, strach, nečistotnost a stereotypní chování.

2.11.1. Agresivita

Pro pochopení vývoje agresivity u psových šelem jsou tři klíčové okolnosti: konkurence sourozenců, odstavení a otec (pokud žijí v normální smečce), (ABRANTES, 2007). Může mít podklady v dispozici plemene, genetickém založení dominance jedince nebo v nevhodné výchově a manipulaci (TRUHLÁŘ, 2001).

BARANYIOVÁ a kol. (2005) rozlišuje následující typy agrese: **Agrese spojená s dominancí** (nověji označovaná jako konfliktní agrese nebo agrese vůči členům rodiny). Psi instinktivně chápou smečkovou hierarchii, ale i přesto se někteří chtějí stát vůdci smečky. Nějakou dobu majitele a ostatní členy rodiny hodnotí a pak se pokouší své postavení prosadit kousáním (FOGLE, 2007). Mezi klasické projevy **vlastnické agrese** patří vrčení a ukazování zubů (FOGLE, 2007). Dalším typem je **rivalita psů v jedné domácnosti, agrese mezi psy** (mezi samci, mezi fenami), **hrou vyvolaná agrese, agrese vyvolaná vzrušením** (tzv. "lavinová" agrese). Mnoho lidí své psy podceňuje, aby při hlídání štěkali, tím ovšem potenciální **teritoriální agresivitu** v nich podporují (FOGLE, 2007). **Strachem vyvolaná agrese**, která je nejběžnějším důvodem, proč pes pokouše cizího člověka. Nejčastěji se objevuje u nedostatečně socializovaných psů a u psů s nízkou sebedůvěrou (FOGLE, 2007). **Bolestí vyvolaná agrese, agrese v důsledku nemoci, přesměrovaná agrese, mateřská agrese, lovecká agrese**. Psi jsou šelmy, je pro ně přirozené pronásledovat a zabíjet zvířata, obzvláště malá. Jde o základní a primitivní formu agresivity. Mezi nejlepší formy prevence patří raná socializace a přesměrování touhy štěněte na pronásledování hraček (FOGLE, 2007). „**Naučená**“ **agrese, agrese vůči cizím lidem, vůči majiteli, vůči dětem a agrese vůči členům domácnosti** (BARANYIOVÁ a kol., 2005).

Jako agrese se označuje útok, jeho náznak nebo ritualizovaná forma útoku proti jinému jedinci téhož živočišného druhu. Agrese se objevuje dle MIKULICI (1991) v mnoha okruzích chování: při zaujímání a hájení hodnostního postavení ve smečce, při obraně teritoria, při obraně potravy, při výběru pohlavních partnerů i při obraně potomstva.

Agresivita je emoce, která agresí spouští a doprovází, a jejíž hladina po uskutečnění agrese opět klesá. Není instinktem, ale pouze emocí (MIKULICA, 1991). Příčiny agresivního chování vůči jiným psům jsou zpravidla dvě: buď nedostatek zkušeností, které měl pes získat jako štěně a v období dospívání, nebo špatná výchova (ROGNEROVÁ, 1999). Výchova k poslušnosti je nejdůležitější k jejímu předcházení (FOGLE, 1993).

Poranění psem tvoří největší podíl ze všech úrazů způsobených člověku zvířetem. Ve studii, kterou realizoval Státní zdravotní ústav na vybraných pražských školách, téměř 40 % žáků uvedlo, že do 12 let svého věku bylo pokousáno psem

(často se jednalo o vlastního nebo známého psa), přičemž čtvrtina těchto zranění vyžadovala lékařské ošetření (JANOŮŠEK a kol., 2003).

Terapie agresivního chování dle EICHLERA (2009) je:

A) vyloučit problémové chování a situaci předvídat

B) agresí ignorovat

C) násilně zbavovat psa výsad.

2.11.2. Strach

Strach je emoce, která navozuje adaptační odpověď, umožňující zvířeti vyhnout se situacím nebo aktivitám, které by jej mohly ohrozit (BARANYIOVÁ a kol., 2005). Je způsobován očekáváním nebo uvědoměním si nebezpečí nebo bolesti. Jde také o rozrušení nebo zoufalství při očekávání nebo přítomnosti nebezpečí (ABRANTES, 2007). Hrubé jednání člověka ho pak ještě stupňuje (TRUHLÁŘ, 2001).

Nejčastěji je strach ze samoty, tzv. separační úzkost např. denodenní zoufalé vytí psa v městském bytě (ŽERTOVÁ, 2009). Příčiny jsou dle BARYNYIOVÉ a kol. (2005): genetické, časná zkušenost a naučený strach.

ABRANTES (2007) uvádí, že nepříjemná zkušenost s některými lidmi může vyvolat strach při setkání s nimi. Proto musí být majitelé opatrní, aby nevyvolávali strach u svých štěňat svým vlastním chováním. Sociální strach vzniká na základě konfliktů s jinými členy téhož druhu.

2.11.3. Nečistotnost

Vyměšování v bytě může mít různý důvod: zdravotní problém, nedostatečně časté venčení, špatná výchova psa k čistotnosti, projev strachu, podřízenosti, značkování (ŽERTOVÁ, 2009).

2.11.4. Stereotypní chování

Sklony ke stereotypnímu chování mohou být dle ŽERTOVÉ (2009) spojeny s příslušností k určitému plemeni (chytání vlastního ohonu – němečtí ovčáci, „cucání“ slabin – dobrmani nebo lapání neexistujících much – bulteriéri).

2.11.5. Další typy problémového chování

MCGREEVY (2005) popisuje dalších 25 typů problémového chování: vyžadování pozornosti, štěkání a vytí, žebrání, kousání, pronásledování (míčků,

bublin, klacíků, padajícího listí, stínů, hmyzu nebo vlastního ocasu), žvýkání věcí, lezení po nábytku, sklony k ničení, hrabání, nechuť k dotekům, válení se ve výkalech a jejich požívání, ustrašené chování, vyměšování v bytě, obskakování, hyperaktivita, neposlušnost, skákání, olizování, přehnaně ochranné sklony, majetnické sklony, úzkost z odloučení, krádež, submisivní močení, nežádoucí očichávání a kňučení.

RUGAAS (2010) uvádí, že se štěkání může stát přehnaným naučeným chováním, neboť toto chování bylo nějak odměněno nebo se stalo „křikem“, protože „nikdo neposlouchá“ psí snahu o komunikaci. V některých případech se může jednat o stres podmíněný situací nebo chronický. Když je hladina stresu vysoká, je to vyjádřeno hlasem. ROGNEROVÁ (1999) popisuje, že příčinou štěkajícího psa v bytě je často jen pocit strachu z osamělosti. Strach ze samoty se u psů projevuje kňučením, vytím nebo štěkáním, někteří ničí zařízení bytu nebo jsou nečistotní. Podstatou tohoto problému je většinou příliš silná vazba na majitele.

Přirozený projev chování psa je vyskakování na lidi. Štěňata a hierarchicky níže postavení členové smečky zdraví výše postavené olizováním čumáku. Vyskakování na člověka ve snaze dosáhnout k obličeji je rovněž projevem přátelství. V případě, že není pes nikdy krmen u stolu, nebude docházet pak k žebrání. Správné pokárání by mělo být dominantním uchopením psa shora za tlamu. Vhodné je také pevné uchopení za volnou kůži za krkem, nebo v nejzávažnějších případech rychlé povalení za záda. Držení psů v kotcích je pro ně nepřirozené. Pes je při něm silně omezován ve své potřebě kontaktu se svou rodinou a s okolím. Dlouhodobé držení v kotcích pak může vést k poruchám chování (SCHLEGL-KOFLER, 2007).

2.12. Způsoby dorozumívání

Hlavní způsoby komunikace mezi psy jsou sluchové, zrakové a čichové signalizace (BOWEN et al., 2005). Výrazové prostředky, které má pes k dispozici, nejsou u všech domácích plemen stejně pestrá. Zvláště v oblasti viditelného dorozumívání chybí mnohým psům část určitých signálů. Příčinou je specifický vzhled určitých plemen (OHL, 2007).

Pes využívá všech částí svého těla k vyjádření informací, těmi nejdůležitějšími jsou hlava a oči, zuby, pysky, uši, obočí a různé vrásky (ABRANTES, 2007). Obličejová mimika může být kvůli hustým nebo dlouhým chlupům či záhybům na kůži naprosto nerozeznatelná (pudl, briard). Určitá plemena

nemohou měnit polohu uší, protože je mají svěšené. Některá plemena zase nemohou změnit polohu ocasu, protože ho „nemají vůbec“ nebo neustále „imponuje“ (OHL, 2007). Štěkání může znamenat výzvu, nejistotu nebo varování. Vrčení vyjadřuje vážnou hrozbu. Skučení, kňučení a naříkání jsou znamením sklíčenosti a bolesti (SCHLEGL-KOFLER, 2007).

Oporné sblížení je dobrou metodou, jak předejít problémům. Vzájemné očichávání začíná zdvořile v oblasti hlavy a poté pokračuje směrem dozadu. Okamžité očichávání zadních partií bez předchozího seznámení se u většiny psů nesetkává s kladnou odezvou (OHL, 2007).

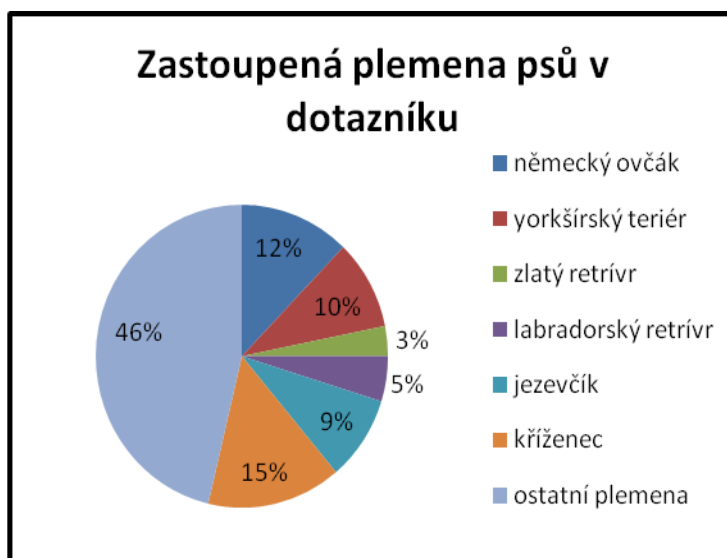
Pes velmi dobře reaguje na různou sílu a výšku hlasu, dobře rozumí lidským gestům a pohybům. Mimika, postavení uší, poloha ocasu a chlupů na hřbetě, prozrazuje na to, co pes cítí. Učí se tím, že rád opakuje způsoby chování spojené s pozitivní reakcí a vyhýbá se těm, které vyvolaly reakci negativní nebo vůbec žádnou. Proto je důležité pochvaly i pokárání používat přímo při daném chování, nebo v bezprostřední návaznosti na něj (SCHLEGL-KOFLER, 2007).

3. MATERIÁL A METODIKA

Vlastní část diplomové práce je zaměřena na zpracování a interpretaci získaných informací od respondentů, majitelů psů na Trhosvinensku. Vstupní údaje byly získány dotazníkovou metodou. Dotazník byl tvořen čtyřmi typy otázek: obecnými, otázkami týkající se socializace, současného chování psů a ovladatelnosti s výchovou. První typ se skládal ze 13 otázek, druhý typ z 5, třetí typ z 10 a čtvrtý typ z 26 otázek. Jednotlivé dotazníky byly vyhodnoceny (výsledný soubor je součástí příloženého datového nosiče) a odpovědi seřazeny do jednotlivých skupin a následně dávány do vzájemných souvislostí. Každá odpověď byla vyhodnocena tabulkou i grafem. Z každé skupiny odpovědí byly vybrány určité základní vlastnosti, které byly vzájemně srovnávány. Vybrané stěžejní otázky se týkaly zejména ovladatelnosti, vztahu k ostatním členům rodiny a ostatním psům. Vše bylo vyhodnocováno v programu Microsoft Excel.

Ke splnění cílů diplomové práce bylo rozdáno celkem 200 dotazníků. 179 majitelů psů vyplnilo 188 dotazníků. Ze 188 psů bylo 86 fen a 102 psů nejrůznějších plemen a kříženců.

Graf č.1

Zdroj: vlastní výzkum

Konkrétně se jednalo o 12 % zastoupení německých ovčáků, 10 % yorkšírských teriérů, 3 % zlatých retrívrů, 5 % labradorských retrívrů, 9 % jezevčíků, 15 % kříženců a ostatní plemena zaujímají 46 % ze všech plemen psů. Z ostatních plemen to byly: 1 hladkosrstý foxteriér, 1 barzoj- ruský chrt, 1 parson Russelův

teriér, 1 svatobernardský pes, 2 novofundlandští psi, 2 boloňští psi, 2 bernští salašníčtí psi, 2 krátkosrsté kolie, 2 pražští krysařici, 1 australský ovčák, 2 hovawarti, 1 irský setr, 1 pyrenejský horský pes, 1 anglický kokršpaněl, 1 bígl, 2 američtí pitbulteriéri, leonberger, 2 maltézští psíci, 2 američtí staford. teriéři, 2 shar-peiové, 2 knírači, 2 angličtí bulteriéri, 1 moskevský strážní pes, 1 irský vlkodav, 1 lhasa apso, 1 anglický špringr španěl, 1 kavkazský pastevecký pes, 1 gordonsetr, 1 jack Russel teriér, 1 border kolie, 2 němečtí boxeři, 4 biglové, 1 maďarský ohař, 1 německý špic, 1 west highland white terrier, 1 bílý švýcarský ovčák, 1 portugalský vodní pes, 2 čínští chocholatí psi, 1 flat coated retriever, 1 středoasijský pastevecký pes, 1 český fousek, 1 německá doga, 2 němečtí ohaři, 1 welsšpringršpaněl, 3 rhodéští ridgebackové, 1 mops, 2 čivavy, 1 border teriér, 4 pudlové, 6 shih-tzu a 3 jagteriéri.

3.1. DOTAZNÍK

Plemeno psa :

Pohlaví:

Jméno:

Věk:

I. TYP OTÁZEK

1. **Odkud máte psa?** A) od chovatele B) z vlastního chovu C) ze zoobutiku
D) z útulku E) nalezenec
2. **V jakém věku jste si psa pořídil/a?** A) štěně mladší než 8 týdnů
B) mezi 8-12 týdnem C) starší než 12 týdnů D) dospělý pes (věk).....
3. **Má Váš pes průkaz původu?** ANO/NE
4. **Má Váš pes veterinární průkaz?** ANO/NE
5. **Chodíte s ním na pravidelné vakcinace?** ANO/NE
6. **Kde máte psa?** A) v bytě B) v kotci C) volně na zahradě
7. **Kdo psa krmí?** A) pouze majitel B) majitel i ostatní členové rodiny kromě dětí
C) majitel i ostatní členové rodiny včetně dětí
8. **Kde ho krmíte?** A) pouze v jeho misce B) i někde jinde
9. **Chodíte se svým psem na procházku?** ANO/NE
10. **Jak často s ním chodíte na procházku?** A) několikrát denně B) každý den
C) 1-5x týdně D) 1xměsíčně E) nepravidelně F) vůbec

11. Chodíte s ním na A) vyvenčení a hned domů B) na delší procházku
C) jak kdy D) nechodím

12. Jak se chová Váš pes, když je sám doma? A) štěká B) spí a je v klidu
C) ničí věci, pomoci se nebo pokálí D) nevím

13. Pouštíte mu při odchodu z domu televizi nebo rádio? ANO/NE

II. TYP OTÁZEK

1. Jaký byl Váš pes mezi ostatními sourozenci, když byl štěně? A) dominantní, vždy musel být vpředu „dění“ B) klidný C) vystrašený
D) odtažitý od psů (lidí) E) nevím

2. Kde se seznamoval s ostatními psy, když byl štěně? A) u chovatele
B) až po příchodu do „nové“ rodiny C) u chovatele i po příchodu do „nové“ rodiny
D) nevím E) nikde

3. Kde se seznamoval s cizími lidmi, když byl štěně? A) u chovatele
B) až po příchodu do „nové“ rodiny C) u chovatele i po příchodu do „nové“ rodiny
D) nevím E) nikde

4. Kde se seznamoval s dětmi, když byl štěně? A) u chovatele
B) až po příchodu do „nové“ rodiny C) u chovatele i po příchodu do „nové“ rodiny
D) nevím E) nikde

5. Kde se seznamoval s ostatními situacemi, jako je např. silniční provoz a ostatní zvířata, když byl štěně? A) u chovatele
B) až po příchodu do „nové“ rodiny C) u chovatele i po příchodu do „nové“ rodiny
D)nevím E) nikde

III. TYP OTÁZEK

1. Jak pes nyní reaguje na silniční provoz? A) ustrašeně B) lhostejně
C) štěká, reaguje agresivně

2. Jak se chová nyní k dětem? A) ustrašeně B) lhostejně C) přátelsky
D) reaguje agresivně E) vyhýbá se jim

3. Jak se chová k ostatním členům rodiny? A) ustrašeně B) lhostejně
C) přátelsky D) reaguje agresivně

4. Jak se chová k cizím lidem? A) ustrašeně B) lhostejně C) přátelsky
D) reaguje agresivně

5. Je možné, že psovi někdo někdy ublížil? ANO/NE/NEVÍM

6. Jak se pes obecně chová při hře s člověkem? A) nadšeně B) zdrženlivě
C) bez velkého zájmu

7. Jak se pes obecně chová při hře se psem (psy)? A) nadšeně B) zdrženlivě
C) bez velkého zájmu D) agresivně

8. Jak pes reaguje na výstřel, bouřku prudké pohyby či pyrotechniku?
A) lhostejně B) zvědavě C) bojí se a třese se D) bojí se, třese se a ničí ze strachu předměty kolem sebe E) agresivně

9. Jakým dojmem pes působí? A) sebejistý B) přátelský C) nedůvěřivý
D) bojácný, připravený k útěku E) agresivní

10. Máte nějaký problém s chováním psa? ANO/NE

Pokud ano, o co se jedná?
.....

IV. TYP OTÁZEK

1. Jaká je ovladatelnost psa? A) výborná B) velmi dobrá C) dobrá
D) dostatečná E) nedostatečná

2. Jaká je učenlivost a vnímavost psa? A) výborná B) velmi dobrá C) dobrá
D) dostatečná E) nedostatečná

3. Nechá se pes psovodem odlákat od různých podnětů prostředí? A) ano
B) obtížně C) ne

4. Jak pes reaguje, když ho psovod přivolá? A) přijde hned B) přijde až na několikátý povel C) nepřijde vůbec

5. Pracujete se svým psem? ANO/NE

6. Jak často s ním pracujete? A) denně B) několikrát týdně
C) 1x týdně D) méně než 1x týdně E) vůbec

7. Navštěvujete se svým psem cvičiště? ANO/NE

8. Má pes nějaké zkoušky? ANO/NE

Jakého úspěchu?
.....

9. V jakém věku byl pes při zahájení výcviku? A) do 6 měsíců B) 6-12 měsíců
C) starší než 1 rok D) v žádném

10. Má pes základní výcvik poslušnosti (tj. sedni, lehni, chůze u nohy, přivolání)?
ANO/NE

11. Používáte při výcviku pamlsky? ANO/NE

12. Jaká je povelová technika? A) zvuková-hlasem B) posunková
C) zvuková i posunková D) žádná

13. Při neuposlechnutí povelu, bijete svého psa? ANO/NE

14. Olizuje Vás nebo ostatní členy rodiny? ANO/NE

15. Vyskakuje na Vás nebo ostatní členy rodiny bez dovolení? ANO/NE

16. Kdo vchází jako první do dveří? A) vy B) pes

17. Spí Váš pes na pohovce, v posteli apod.? ANO/NE

18. Kolik času denně trávíte se svým psem? A) méně než 1 hodinu B) asi 1 hodinu
C) 2-3 hodiny D) celý den

19. Dostává jídlo od stolu? ANO/NE

20. Štěká na velké psy? ANO/NE

21. Necháváte ho štěkat na velké psy? ANO/NE

22. Napadá malé psy? ANO/NE

23. Když se vrátíte domů z práce, vítá Vás s radostí? ANO/NE

24. Nechává si od Vás vzít kost či hračku? ANO/NE

25. Došlo někdy ke zranění Vaším psem? ANO/NE

Pokud ano, k čemu došlo

.....

26. Jste spokojený s Vaším psem? A) naprosto B) celkem ano C) moc ne
D) vůbec ne

4. VÝSLEDKY

4.1. Skupina otázek I. typu

4.1.1. Sumář odpovědí

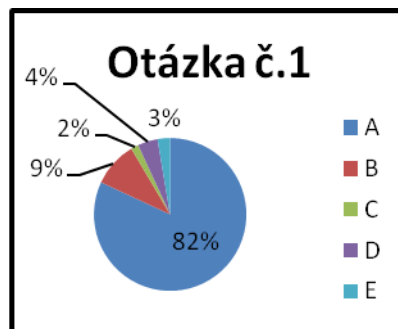
OTÁZKA Č.1: Odkud máte psa?

- A) od chovatele B) z vlastního chovu
C) ze zoobutiku D) z útulku E) nalezenec

Tab. č.1

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.1</u>	A	B	C	D	E
počet	154	18	3	8	5

Graf č.2

Zdroj: vlastní výzkum

Celkem 82 % dotazovaných respondentů uvedlo, že mají psa od chovatele, z vlastního chovu má psa 9 % lidí, 2 % má psa ze zoobutiku, 4 % lidí si osvojilo psa z útulku a 3 % psa nalezeného.

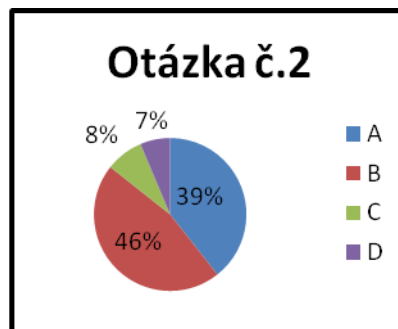
OTÁZKA Č.2: V jakém věku jste si psa pořídil/a?

- A) štěně mladší než 8 týdnů B) mezi 8-12 týdnem
C) starší než 12 týdnů D) dospělý pes (věk).....

Tab. č.2

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.2</u>	A	B	C	D
počet	74	87	15	12

Graf č.3

Zdroj: vlastní výzkum

39 % dotazovaných respondentů uvedlo, že si pořídilo štěně mladší než 8 týdnů, 46 % lidí si štěně pořídilo mezi 8-12 týdnem věku, 8 % lidí si osvojilo psa ve věku starším než 12 týdnů a 7 % lidí si osvojilo dospělého psa (z toho ještě uvedlo 5 lidí psa ve věku 1 rok, 2 lidi psa ve věku 2 roky, 1 člověk si vzal psa starého 3 roky a 2 lidé si pořídili psa 5 letého).

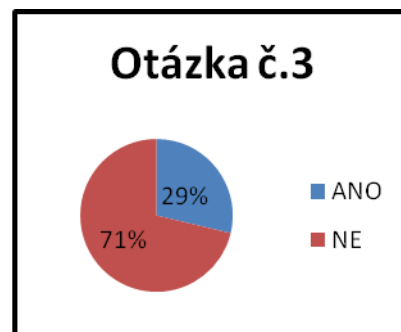
OTÁZKA Č.3: Má Váš pes průkaz původu?

ANO/NE

Tab. č.3

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.3</u>	ANO	NE
počet	54	134

Graf č.4

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, zda jejich pes má PP odpovědělo ANO 29 % lidí, 71 % lidí má psa bez PP.

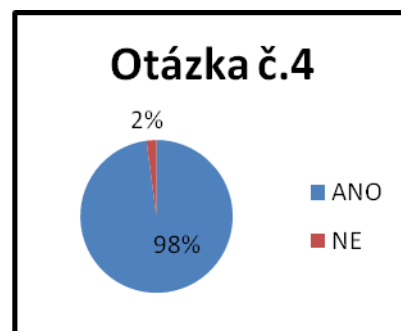
OTÁZKA Č.4: Má Váš pes veterinární průkaz?

ANO/NE

Tab. č.4

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.4</u>	ANO	NE
počet	184	4

Graf č.5

Zdroj: vlastní výzkum

Očkovací průkaz vlastní 98 % psů, zbylá 2 % psů průkaz nemá.

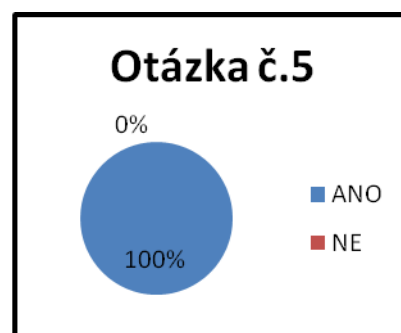
OTÁZKA Č.5: Chodíte s ním na pravidelné vakcinace?

ANO/NE

Tab. č.5

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.5</u>	ANO	NE
počet	188	0

Graf č.6

Zdroj: vlastní výzkum

Na pravidelné vakcinace chodí se svým psem 100% dotazovaných respondentů.

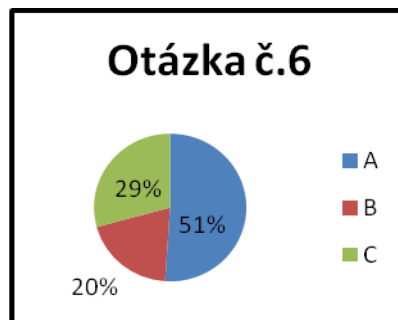
OTÁZKA Č.6: Kde máte psa?

A) v bytě B) v kotci C) volně na zahradě

Tab. č.6

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.6</u>	A	B	C
počet	96	37	55

Graf č.7

Zdroj: vlastní výzkum

51 % majitelů chová psa v bytě, 20 % v kotci a 29 % volně na zahradě.

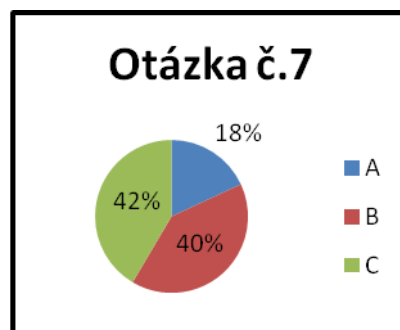
OTÁZKA Č.7: Kdo psa krmí?

A) pouze majitel B) majitel i ostatní členové rodiny kromě dětí C) majitel i ostatní členové rodiny včetně dětí

Tab. č.7

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.7</u>	A	B	C
počet	34	76	78

Graf č.8

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, že psa krmí pouze majitel odpovědělo 18% lidí, 40% osob uvedlo, že psa krmí majitel i ostatní členové rodiny kromě dětí a 42 % uvedlo, že psa krmí majitel i ostatní členové rodiny včetně dětí.

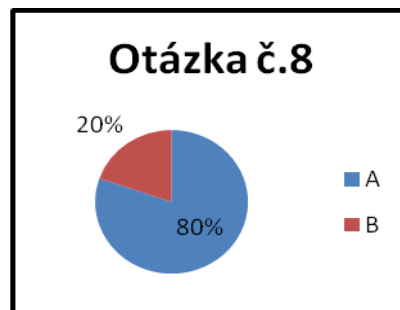
OTÁZKA Č.8: Kde ho krmíte?

A) pouze v jeho misce B) i někde jinde

Tab. č.8

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.8</u>	A	B
počet	151	37

Graf č.9

Zdroj: vlastní výzkum

Psa krmí pouze v jeho misce 80 % dotazovaných respondentů, 20 % lidí ho krmí i někde jinde.

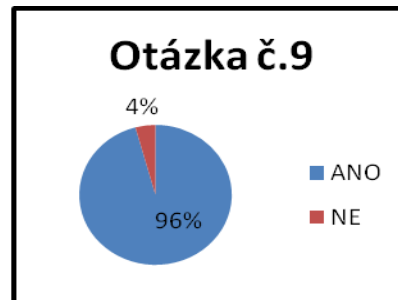
OTÁZKA Č.9: Chodíte se svým psem na procházku?

ANO/NE

Tab. č.9

OTÁZKA Č.9	ANO	NE
počet	180	8

Graf č.10

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, jestli chodí se svým psem na procházku, odpovědělo ANO 96 % majitelů, 4 % uvedlo, že na procházku nechodí.

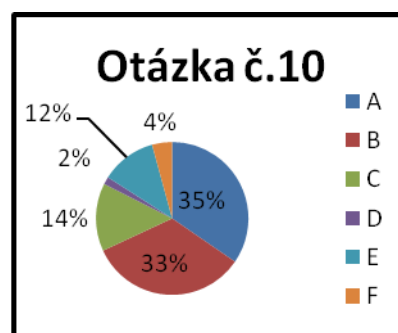
OTÁZKA Č.10: Jak často s ním chodíte na procházku?

A) několikrát denně B) každý den C) 1-5x týdně D) 1x měsíčně E) nepravidelně F) vůbec

Tab. č.10

OTÁZKA Č.10	A	B	C	D	E	F
počet	65	63	27	3	22	8

Graf č.11

Zdroj: vlastní výzkum

Několikrát denně chodí se svým psem na procházku 35 % lidí, 33 % majitelů chodí každý den, 14 % chodí 1 – 5 x týdně, 2 % osob chodí 1x měsíčně, 12 % nepravidelně a 4 % majitelů nechodí na procházku vůbec.

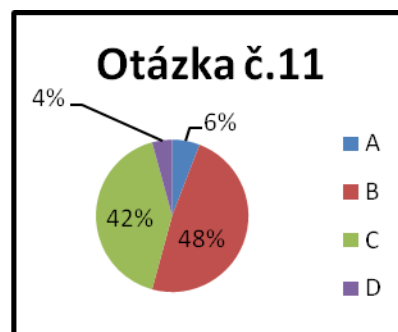
OTÁZKA Č.11: Chodíte s ním na:

A) vyvenčení a hned domů B) na delší procházku C) jak kdy D) nechodím

Tab. č.11

OTÁZKA Č.11	A	B	C	D
počet	11	91	78	8

Graf č.12

Zdroj: vlastní výzkum

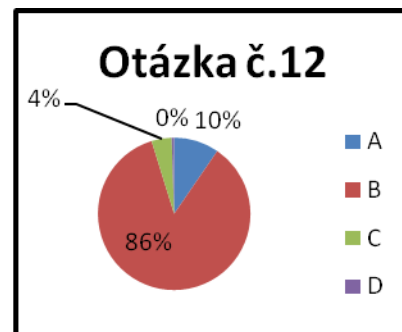
Na vyvenčení a hned domů chodí se svým psem 6 % dotazovaných osob, 48 % chodí na delší procházku, 42 % chodí někdy na vyvenčení a někdy na delší procházku a 4 % lidí nechodí nikam.

OTÁZKA Č.12: Jak se chová Váš pes, když je sám doma? Graf č.13

A) štěká B) spí a je v klidu C) ničí věci, pomoci se nebo pokálí D) nevím

Tab. č.12

OTÁZKA Č.12	A	B	C	D
počet	18	161	8	1

Zdroj: vlastní výzkum

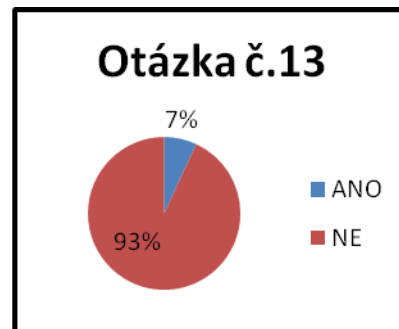
Pes, když je sám doma tak štěká, uvedlo 10 % dotazovaných osob, 86 % uvedlo, že spí a je v klidu, 4 % majitelů uvedlo, že ničí věci, pomoci se nebo pokálí a 0,5 % to neví.

OTÁZKA Č.13: Pouštíte mu při odchodu z domu televizi nebo rádio? ANO/NE

Graf č.14

Tab. č.13

OTÁZKA Č.13	ANO	NE
počet	13	175

Zdroj: vlastní výzkum

Při odchodu z domu pouští svému psovi rádio nebo televizi 7 % dotazovaných respondentů, 93 % mu televizi ani rádio nepouští.

4.1.2. Vyhodnocení

Pozitivním jevem je pouhé 3 % zastoupení psů ze zoobutiku, neboť tamní podmínky nesplňují welfare zvířat. Pes je vystaven stresujícím faktorům, trpí deprivací a také se v něm mohou nashromáždit negativní zkušenosti, které si pak nese po celý život. Dalším kladným jevem je fakt, že lidé se ujímají psů z útulku. Na Trhosvinensku jsou to 4 % osob.

Celkem 39 % dotazovaných respondentů uvedlo, že si štěně pořídilo ve věku mladším než 8 týdnů, což je v rozporu zákona č. 409/2008 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, dle vyhlášky č. 5/2009 Sb., o ochraně zvířat při veřejném vystoupení a při chovu. V mladším věku ještě není plně vyvinutý imunitní systém štěněte a zvyšuje se tím riziko somatického či psychického chování psa. Nejsilnější fáze vtiskávání nastává v 7. a 8. týdnu života štěněte.

Bez průkazu původu má psa 71 % dotazovaných respondentů. Svědčí to o nízkém počtu psů s PP na Trhosvinensku. Chov psů bez PP kriticky narušuje chov daného plemene, podporuje „černý trh“ a tím je v rozporu s chovatelskou etikou.

Kladně se vyskytuje 98 % zastoupení psů s očkovacím průkazem, kde celých 100 % respondentů uvádí, že chodí na pravidelné vakcinace. U zbývajících 2 % psů jejich majitelé tvrdí, že je nechávají pravidelně očkovat, ale nevlastní očkovací průkaz. Autorka si je vědoma, že se jedná o zatajování důležitých informací, neboť veterinární lékař na základě vakcinace vydává očkovací průkaz. Vakcinace je povinná pro každého majitele psa podle zákona č. 332/2008 Sb., o veterinární péči.

Pozitivní je zjištění, že celkem 51 % psů se pohybuje v bytě nebo volně na zahradě, čím dochází k těsnějšímu kontaktu mezi psem a člověkem, který je důležitý pro vyrovnaný rozvoj osobnosti psa. Velmi zásadní a rozhodující je doba, kterou pán se svým psem tráví a jakou péči mu věnuje.

Z etologického hlediska je pes smečkové zvíře, a tudíž by měl mít jednoho pána. 42 % osob uvedlo, že psa krmí jeho majitel i ostatní členové rodiny včetně dětí. Tito lidé pak mohou vystavovat své děti vzniku úrazu způsobeným psem, neboť dítě není chápáno jako dominantní jedinec ve smečce.

Negativní je zjištění, že 20 % chovatelů krmí svého psa i jinde než ve své misce. Vychází to opět z etologického hlediska, že má pes mít své místo, kde může odpočívat, setrvat, má svůj klid, děti ho tam nesmí obtěžovat, může v klidu žrát apod.

V případě, že je pes krmen i na jiných místech než jen ve své misce, není pak jasně vymezeno jeho místo.

Pozitivní je 96 % zjištění, že pán chodí se svým psem alespoň občas na procházku. Celkem 82 % psů je venčeno několikrát denně. Z toho 35 % několikrát denně, 33 % každý den nebo 1-5x týdně (14 %). Ze psů, kteří nejsou venčeni vůbec, se mohou stát tzv. „sociálně deprivovaní jedinci“.

Negativní vlastnosti jako je štěkot, neklid, vytí, ničení věcí, pomočení nebo pokálení se, uvedlo celkem 14 % majitelů a jsou typické pro psy, kteří nejsou nikdy venčeni nebo zcela minimálně. Důvodem je nevyhraněná hierarchie ve smečce, pes je psychicky oslaben, není mu věnovaná dostatečná pozornost nebo pohybově strádá. Doporučovala bych s tímto psem navštívit odborníka na poruchy chování psů.

Zajímavým způsobem výchovy v době osamocení psa je pouštění rádia či televize, který se objevuje u 7 % dotazovaných respondentů. Tato strategie by měla být využívána při úplném osamocení psa. V případě, že je pes se smečkou, nic takového obvykle nepotřebuje.

4.2. Skupina otázek II. typu

4.2.1. Sumář odpovědí

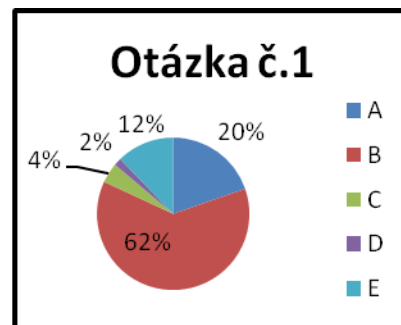
OTÁZKA Č.1: Jaký byl Váš pes mezi ostatními sourozenci, když byl štěně?

- A) dominantní, vždy musel být vpředu „dění“
B) klidný C) vystrašený D) otažitý od psů (lidí)
E) nevím

Tab. č.14

<u>OTÁZKA Č.1</u>	A	B	C	D	E
počet	37	117	8	3	23

Graf č. 15

Zdroj: vlastní výzkum

Jako dominantního psa mezi ostatními sourozenci uvedlo 20 % dotazovaných osob, klidného 62 %, vystrašeného 4 %, 2 % otažitého a 12 % majitelů to neví.

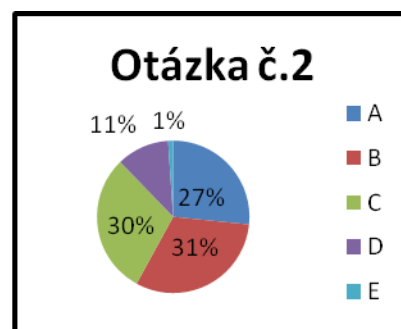
OTÁZKA Č.2: Kde se seznamoval s ostatními psy, když byl štěně? A) u chovatele

- B) až po příchodu do „nové“ rodiny
C) u chovatele i po příchodu do „nové“ rodiny
D) nevím E) nikde

Tab. č.15

<u>OTÁZKA Č.2</u>	A	B	C	D	E
počet	50	59	56	21	2

Graf č.16

Zdroj: vlastní výzkum

U chovatele se seznamovalo s ostatními psy 27 % štěňat, 31 % se s nimi seznamovalo až po příchodu k novému majiteli, 30 % štěňat u chovatele i po příchodu k novému majiteli, 11 % majitelů odpovědělo na tuto otázku, že neví a 1 % dotazovaných respondentů své štěně nikde neseznamovalo s ostatními psy.

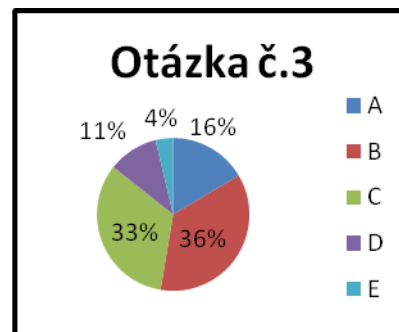
OTÁZKA Č.3: Kde se seznamoval s cizími lidmi,

- když byl štěně?** A) u chovatele
B) až po příchodu do „nové“ rodiny
C) u chovatele i po příchodu do „nové“ rodiny
D) nevím E) nikde

Tab. č.16

OTÁZKA Č.3	A	B	C	D	E
počet	31	68	62	20	7

Graf č.17

Zdroj: vlastní výzkum

U chovatele se seznamovalo s cizími lidmi 16 % štěňat, 36 % se s nimi seznamovalo až po příchodu k novému majiteli, 33 % štěňat u chovatele i po příchodu k novému majiteli, 11 % odpovědělo na tuto otázku, že neví a 4 % majitelů své štěně nikde neseznamovalo s cizími lidmi.

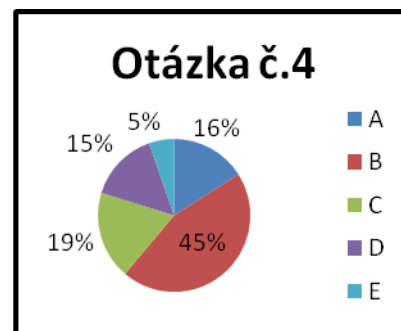
OTÁZKA Č.4: Kde se seznamoval s dětmi,

- když byl štěně?** A) u chovatele
B) až po příchodu do „nové“ rodiny
C) u chovatele i po příchodu do „nové“ rodiny
D) nevím E) nikde

Tab. č.17

OTÁZKA Č.4	A	B	C	D	E
počet	30	85	35	28	10

Graf č.18

Zdroj: vlastní výzkum

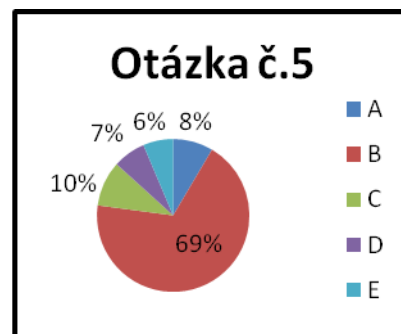
U chovatele se seznamovalo s dětmi 16 % štěňat, 45 % se seznamovalo s dětmi až po příchodu k novému majiteli, 19 % u chovatele i po příchodu k novému majiteli, 15 % odpovědělo na tuto otázku, že neví a 5 % majitelů své štěně nikde s dětmi neseznamovalo.

OTÁZKA Č.5: Kde se seznamoval s ostatními situacemi, Graf č.19

jako je např. silniční provoz a ostatní zvířata, když byl štěně? A) u chovatele
 B) až po příchodu do „nové“ rodiny
 C) u chovatele i po příchodu do „nové“ rodiny
 D) nevím E) nikde

Tab. č.18

OTÁZKA Č.5	A	B	C	D	E
počet	16	129	18	13	12

Zdroj: vlastní výzkum

U chovatele se seznamovalo se silničním provozem a ostatními zvířaty 8 % štěňat, 69 % se s tím seznamovalo až po příchodu k novému majiteli, 10 % u chovatele i po příchodu k novému majiteli, 7% to neví a 6 % majitelů své štěně nikde se silničním provozem ani s ostatními zvířaty neseznamovalo.

4.2.2. Vyhodnocení

Negativním jevem při zjišťování povahy štěněte je fakt, že 20 % chovatelů vůbec neví, jaký byl jejich pes mezi ostatními sourozenci. Pozitivně se objevuje 62 % zastoupení klidných a 20 % dominantních štěňat, celkem tedy 82 % vyrovnaných štěňat.

Pozitivní je zjištění, že 27 % chovatelů dalo možnost štěněti poznat i jiné psy v rámci smečky, mimo své matky. Velmi záporné je 1 % majitelů, kteří své štěně nikde neseznamovali s ostatními psy. Mohu konstatovat, že celkem 88 % štěňat se s ostatními psy seznamovalo již v raném období.

Důležitá pro štěně je možnost setkání s muži, ženami i s dětmi a jejich odlišného chování již u chovatele. Velice zásadní je také poznat tělesné, vizuální a hlasové projevy. Pozitivně se jeví situace, že celkem 85 % štěňat mělo možnost poznat cizí lidi.

Negativní je 5 % výskyt u štěňat, která se nikde nesečkala s dětmi. 16 % štěňat se s dětmi seznamovalo pouze u chovatele, 45 % až po příchodu do nové rodiny a 19 % štěňat se s nimi seznamovalo jak u chovatele, tak i po příchodu do nové rodiny. Celkem tedy děti poznalo v raném období 80 % psů.

6 % výskyt odpovědí se objevuje u lidí, kteří své štěně nikde se silničním provozem nebo ostatními zvířaty neseznamovali. 87 % štěňat bylo správně socializováno v oblasti silničního provozu a ostatních zvířat.

4.3. Skupina otázek III. typu

4.3.1. Sumář odpovědí

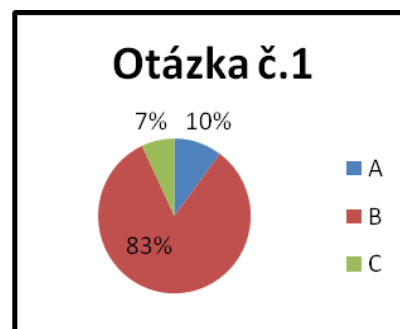
OTÁZKA Č.1: Jak pes nyní reaguje na silniční provoz?

Graf č. 20

A) ustrašeně B) lhostejně C) štěká, reaguje agresivně

Tab. č.19

OTÁZKA Č.1	A	B	C
počet	19	156	13

Zdroj: vlastní výzkum

Ustrašené chování ze silničního provozu se objevilo u 10 % dospělých psů, lhostejně se chová 83 % psů a 7 % štěká a reaguje agresivně.

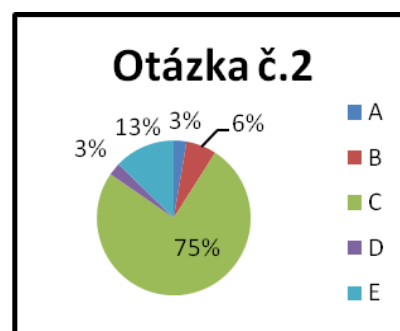
OTÁZKA Č.2: Jak se chová nyní k dětem?

Graf č.21

A) ustrašeně B) lhostejně C) přátelsky
D) reaguje agresivně E) vyhýbá se jim

Tab. č. 20

OTÁZKA Č.2	A	B	C	D	E
počet	5	12	142	5	24

Zdroj: vlastní výzkum

Ustrašeně k dětem se chová 3 % dospělých psů, 6 % se chová lhostejně, 75 % je přátelských, 3 % reagují agresivně a 13 % psů se dětem vyhýbá.

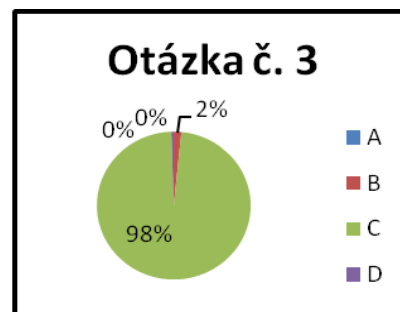
OTÁZKA Č.3: Jak se chová k ostatním členům rodiny?

Graf č.22

A) ustrašeně B) lhostejně C) přátelsky
D) reaguje agresivně

Tab. č. 21

OTÁZKA Č.3	A	B	C	D
počet	0	3	184	1

Zdroj: vlastní výzkum

K ostatním členům rodiny se chová ustrašeně 0 % psů, lhostejně 2 %, přátelsky 98 % a 0,5 % reaguje agresivně.

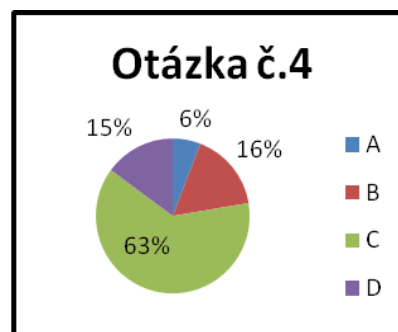
OTÁZKA Č.4: Jak se chová k cizím lidem?

A) ustrašeně B) lhostejně C) přátelsky
D) reaguje agresivně

Tab. č.22

OTÁZKA Č.4	A	B	C	D
počet	11	31	118	28

Graf č.23

Zdroj: vlastní výzkum

Ustrašeně k cizím lidem se chová 6 % psů, 16 % je k nim lhostejných, 63 % je přátelských a 15% psů na ně reaguje agresivně.

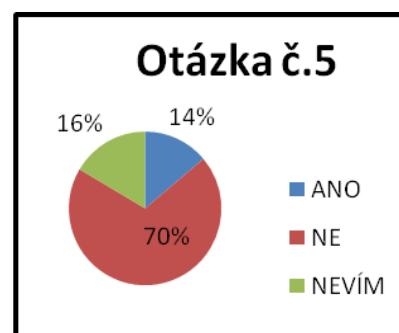
OTÁZKA Č.5: Je možné, že psovi někdo někdy ublížil?

ANO/NE/NEVÍM

Tab. č.23

OTÁZKA Č.5	ANO	NE	NEVÍM
počet	26	131	31

Graf č.24

Zdroj: vlastní výzkum

14 % psů někdo ublížil, 70 % psů nikdo neublížil a 16 % osob to neví.

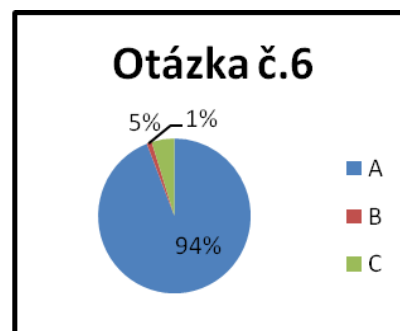
OTÁZKA Č.6: Jak se pes obecně chová při hře s člověkem?

Graf č.25

A) nadšeně B) zdrženlivě C) bez velkého zájmu

Tab. č.24

OTÁZKA Č.6	A	B	C
počet	177	2	9

Zdroj: vlastní výzkum

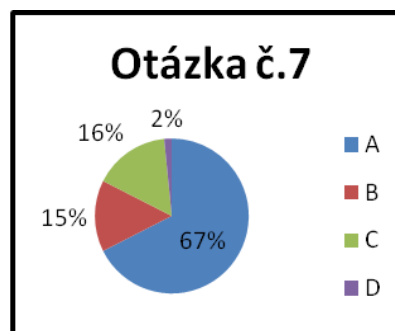
Při hře s člověkem se chová 94 % psů nadšeně, 1 % psů je zdrženlivých a 5 % psů je bez velkého zájmu.

OTÁZKA Č. 7: Jak se pes obecně chová při hře se psem (psy)? Graf č.26

- A) nadšeně B) zdrženlivě
C) bez velkého zájmu D) agresivně

Tab. č.25

OTÁZKA Č.7	A	B	C	D
počet	127	28	30	3

Zdroj: vlastní výzkum

Při hře s jiným psem se chová nadšeně 67 % psů, 15 % je zdrženlivých, 16 % je bez velkého zájmu a 2 % psů se chovají agresivně.

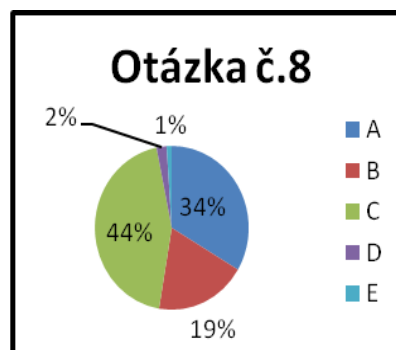
OTÁZKA Č. 8: Jak pes reaguje na výstřel, bouřku, prudké pohyby či pyrotechniku?

- A) lhostejně B) zvědavě C) bojí se a třese se D) bojí se, třese se a ničí ze strachu předměty kolem sebe
E) agresivně

Tab. č.26

OTÁZKA Č.8	A	B	C	D	E
počet	63	36	83	4	2

Graf č.27

Zdroj: vlastní výzkum

Na výstřel, bouřku, prudké pohyby či pyrotechniku reaguje lhostejně 34 % psů, 19 % reaguje zvědavě, 44 % se bojí a třese se, 2 % se bojí, třese se a ničí strachem předměty kolem sebe a 1 % psů je agresivních.

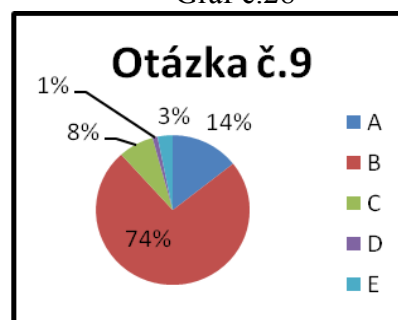
OTÁZKA Č.9: Jakým dojmem pes působí?

- A) sebejistý B) přátelský C) nedůvěřivý
D) bojácný, připravený k útěku E) agresivní

Tab. č.27

OTÁZKA Č.9	A	B	C	D	E
počet	27	139	14	2	6

Graf č.28

Zdroj: vlastní výzkum

Sebejistým dojmem působí 14 % psů, přátelským dojmem 74 % psů, 8 % psů nedůvěřivým, 1 % bojácným a 3 % psů působí agresivním dojmem.

OTÁZKA Č.10: Máte nějaký problém s chováním psa?

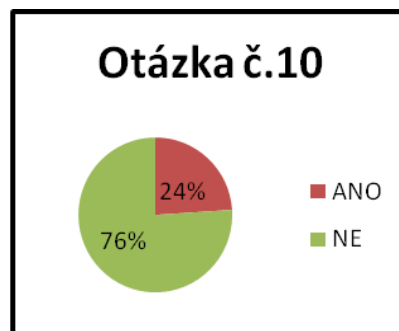
Graf č.29

ANO/NE

Pokud ano, o co se jedná?

Tab. č.28

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.10</u>	ANO	NE
počet	45	143

Zdroj: vlastní výzkum

24 % majitelů uvádí, že má nějaký problém s chováním jeho psa, 76 % dotazovaných respondentů žádný problém s chováním psa nemá.

4.3.2. Vyhodnocení

Negativní vlastnosti jako je ustrašenost ze silničního provozu (10 %) nebo štěkot a agresivní chování (7 %) je typické pro psy, kteří se s tím v rané fázi vývoje nesetkali, nebo je s tím jejich majitel v průběhu socializace neseznámil, případně zažili negativní zážitek související se silniční dopravou. Znepokojující je 17 % odpovědí u psů, kteří nějakým způsobem reagují na automobilovou dopravu. Pozitivních 83 % psů se silničním provozem žádný problém nemá.

Ustrašenost k dětem, jako záporným prvkem chování, se objevuje u 3 % psů. Konkrétně se projevuje u 1 čivavy, 3 yorkšírských teriérů a 1 německého ovčáka. Dále rovněž 3 % psů reagují agresivně, mezi ně patří 1 yorkšírský teriér, 2 němečtí ovčáci, 1 jagteriér a 1 kříženec čivavy a pražského krysaříka. Velmi kladné je zjištění, že 81 % psů nemá problémy s dětmi. Z toho je 75% přátelských a 6% psů lhostejných k dětem. U 19 % psů byly nejpravděpodobněji použity špatné výcvikové metody, protože reagují na děti ustrašeně, agresivně nebo se jim vyhýbají.

Pouze 1 leonberger se chová agresivně ke členům rodiny. 2 % psů se chovají lhostejně a 98 % je ke členům rodiny přátelských, což představuje 100 % kladných odpovědí ve vztahu pes a členové rodiny včetně dětí.

Celkem 21 % psů je ustrašených nebo agresivních k cizím lidem. Důvodem tohoto chování by mohlo být ublížení člověkem, týrání, podpora agrese u těchto psů, izolace, deprivace či neproběhlá socializace.

Záporně na psa působí fakt, že mu bylo nějakým způsobem ublíženo ze strany člověka nebo psa, případně byly použity neadekvátní výcvikové metody. Těchto jedinců bylo 14 % a u dalších 16 % to jejich majitel neví. Buď proto, že si vzal staršího psa z útulku, nebo psa nalezeného. Tedy pravděpodobnost nepřiměřeného zacházení je až 30 %. To negativně ovlivňuje další chování těchto zvířat.

Při hře s člověkem se 6 % psů chová buď zdrženlivě, nebo bez velkého zájmu.

67 % psů se chová nadšeně při hře s ostatními psy. Zbylých 33 % je zdrženlivých, bez velkého zájmu nebo dokonce agresivních. Agresivita se mohla projevit na základě dědičných vloh.

Kladně reagující lhostejnost nebo zvědavost na výstřel, bouřku, prudké pohyby či pyrotechniku se vyskytuje u 53 % psů a je charakteristická pro psy, kteří se s tímto setkali v raném věku a byli těmto podnětům správně přivyknuti. Záporně se objevující vlastnosti jako je strach, třes, ničení věcí kolem sebe nebo agrese je u 47 % špatnou nebo žádnou zkušeností v období socializace.

Díky správné výchově svým majitelem, působí 88 % psů sebejistým nebo přátelským dojmem. Zbylých 12 % je nedůvěřivých, bojácných, připravených k útěku nebo agresivních.

Negativně se objevuje vysoké procento problémových psů (24%). Mezi nejčastější problémy patří: neposlušnost, přehnaně ochranné sklony, strach z bouřky, úzkost z odloučení a strach ze samoty, agresivita vůči majiteli, cizím psům, cizím lidem nebo k dětem, močení a kálení při osamocení, požívání výkalů, kousání, skákání na auta a lidi, devastace zahrady, ustrašenost, hyperaktivita a stereotypní chování.

4.4. Skupina otázek IV. typu

4.4.1. Sumář odpovědí

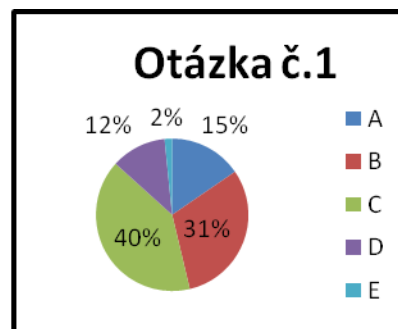
OTÁZKA Č.1: Jaká je ovladatelnost psa?

- A) výborná B) velmi dobrá C) dobrá
D) dostatečná E) nedostatečná

Tab. č.29

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.1</u>	A	B	C	D	E
počet	29	58	76	22	3

Graf č. 30

Zdroj: vlastní výzkum

U 15 % psů je výborná ovladatelnost, u 31 % velmi dobrá, u 40 % dobrá, u 12 % dostatečná a 2 % psů jsou nedostatečně ovladatelní.

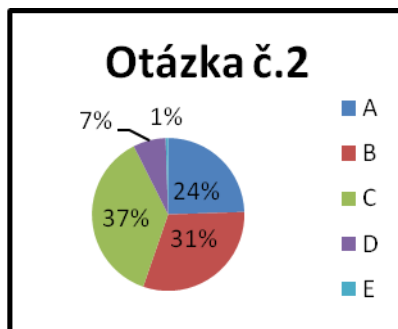
OTÁZKA Č.2: Jaká je učenlivost a vnímavost psa?

- A) výborná B) velmi dobrá C) dobrá
D) dostatečná E) nedostatečná

Tab. č.30

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.2</u>	A	B	C	D	E
počet	46	58	70	13	1

Graf č. 31

Zdroj: vlastní výzkum

Výborná učenlivost a vnímavost je u 24 % psů, 31 % má velmi dobrou učenlivost a vnímavost, 37 % dobrou, 7 % dostatečnou a u 1 % psů je nedostatečná.

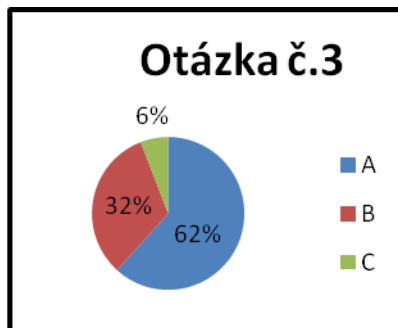
OTÁZKA Č.3: Nechá se pes psovodem odlákat od různých podnětů v prostředí?

- A) ano B) obtížně C) ne

Tab. č.31

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.3</u>	A	B	C
počet	116	61	11

Graf č. 32

Zdroj: vlastní výzkum

62 % psů se nechá odlákat svým majitelem od různých podnětů v prostředí, 32 % jen obtížně a 6 % se odlákat nenechá.

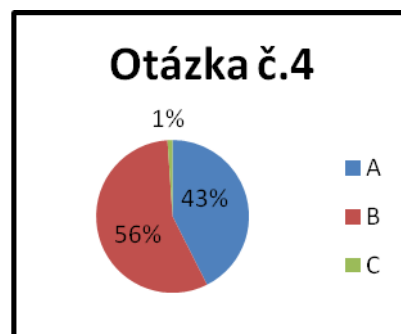
OTÁZKA Č. 4: Jak pes reaguje, když ho psovod přivolá?

Graf č.33

A) přijde hned B) přijde až na několikátý
povel C) nepřijde vůbec

Tab. č. 32

OTÁZKA Č.4	A	B	C
počet	80	106	2

Zdroj: vlastní výzkum

Na přivolání přijde hned 43 % psů, 56 % přijde až na několikátý povel a 1 % psů nepřijde vůbec.

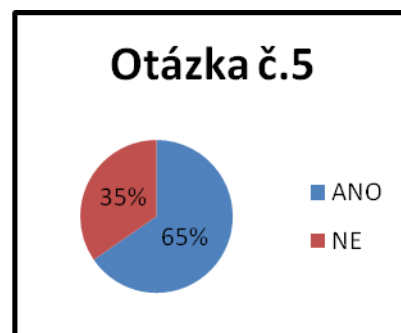
OTÁZKA Č.5: Pracujete se svým psem?

Graf č.34

ANO/NE

Tab. č.33

OTÁZKA Č.5	ANO	NE
počet	123	65

Zdroj: vlastní výzkum

65 % majitelů psů s ním pracuje, zbylých 35 % s ním nepracuje.

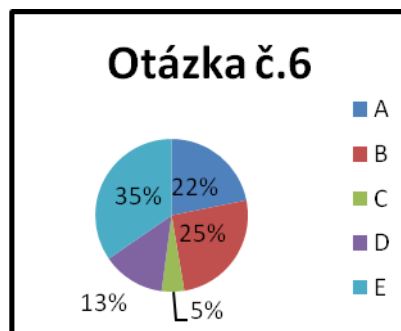
OTÁZKA Č.6: Jak často s ním pracujete?

Graf č.35

A) denně B) několikrát týdně C) 1x týdně
D) méně než 1x týdně E) vůbec

Tab. č.34

OTÁZKA Č.6	A	B	C	D	E
počet	41	48	9	25	65

Zdroj: vlastní výzkum

Denně se svým psem pracuje 22 % lidí, 25 % jich pracuje se svým psem několikrát týdně, 5 % s ním pracuje 1x týdně, 13 % méně než 1x týdně a 35 % majitelů s ním nepracuje vůbec.

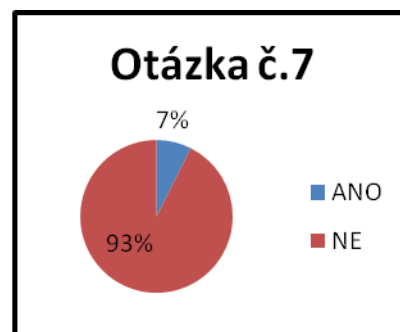
OTÁZKA Č.7: Navštěvujete se svým psem cvičiště?

Graf č.36

ANO/NE

Tab. č.35

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.7</u>	ANO	NE
počet	14	174

Zdroj: vlastní výzkum

7 % majitelů navštěvuje se svým psem cvičiště a 93 % ho nenavštěvuje.

OTÁZKA Č.8: Má pes nějaké zkoušky

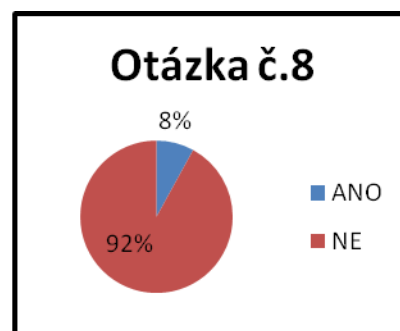
Graf č.37

ANO/NE

Jakého úspěchu?

Tab. č.36

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.8</u>	ANO	NE
počet	15	173

Zdroj: vlastní výzkum

8 % psů má nějaké zkoušky a 92 % psů žádné zkoušky nemá.

OTÁZKA Č.9: V jakém věku byl pes při zahájení výcviku?

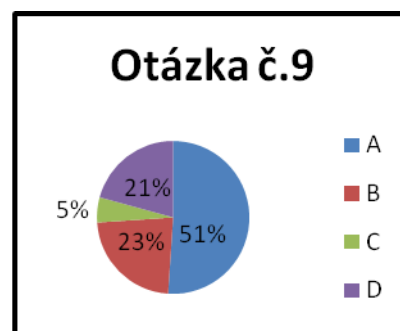
Graf č.38

A) do 6 měsíců B) 6-12 měsíců C) starší

než 1 rok D) v žádném

Tab. č.37

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.9</u>	A	B	C	D
počet	96	43	10	39

Zdroj: vlastní výzkum

51 % psů bylo při zahájení výcviku do 6 měsíců, 23 % bylo ve věku mezi 6 - 12 měsícem, 5 % psů bylo při zahájení výcviku starších než 1 rok a 21 % psů je bez výcviku.

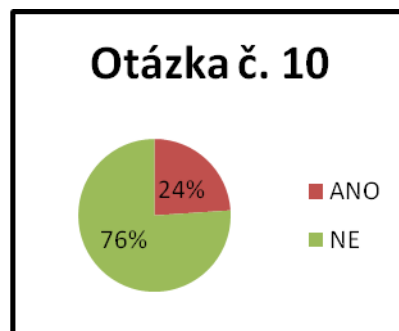
OTÁZKA Č.10: Má pes základní výcvik poslušnosti

(tj. sedni, lehni, chůze u nohy, přivolání)? ANO/NE

Tab. č.38

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.10</u>	ANO	NE
počet	143	45

Graf č.39

Zdroj: vlastní výzkum

76 % psů má základní výcvik poslušnosti a 24 % psů nemá základní výcvik poslušnosti.

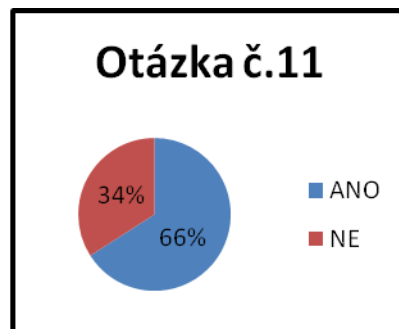
OTÁZKA Č.11: Používáte při výcviku pamlsky?

ANO/NE

Tab. č.39

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.11</u>	ANO	NE
počet	124	64

Graf č.40

Zdroj: vlastní výzkum

66 % majitelů používá při výcviku pamlsky a 34 % dotazovaných respondentů cvičí své psy bez pamlsků.

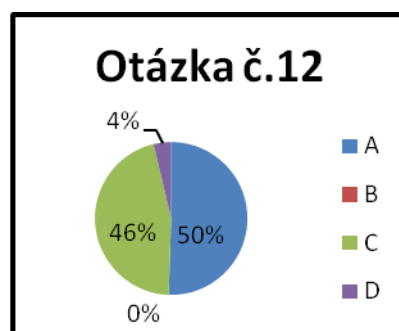
OTÁZKA Č.12: Jaká je povelová technika?

- A) zvuková-hlasem B) posunková
C) zvuková i posunková D) žádná

Tab. č. 40

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.12</u>	A	B	C	D
počet	95	0	86	7

Graf č.41

Zdroj: vlastní výzkum

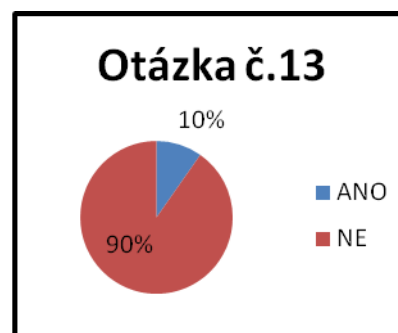
Zvuková povelová technika byla zaznamenána u 50 % majitelů, pouze posunková u 0%, zvuková i posunková u 46 % osob a u 4 % se neobjevuje žádná.

OTÁZKA Č.13: Při neuposlechnutí povelu, bijete svého psa? Graf č.42

ANO/NE

Tab. č. 41

OTÁZKA Č.13	ANO	NE
počet	18	167

Zdroj: vlastní výzkum

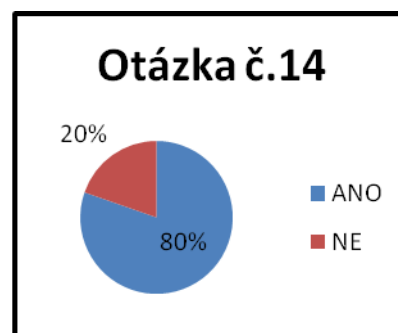
Při neuposlechnutí povelu bije svého psa 10 % majitelů, 90 % ho nebije.

OTÁZKA Č.14: Olizuje Vás nebo ostatní členy rodiny? Graf č.43

ANO/NE

Tab. č.42

OTÁZKA Č.14	ANO	NE
počet	151	37

Zdroj: vlastní výzkum

80 % psů olizuje svého majitele nebo ostatní členy rodiny, 20 % psů to nedělá.

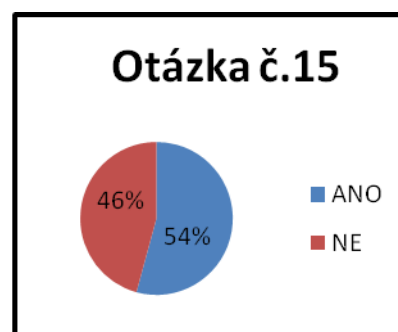
OTÁZKA Č. 15: Vyskakuje na Vás nebo ostatní členy rodiny bez dovození?

Graf č.44

ANO/NE

Tab. č.43

OTÁZKA Č.15	ANO	NE
počet	102	86

Zdroj: vlastní výzkum

Bez dovození vyskakuje na majitele nebo ostatní členy rodiny 54 % psů, zbylých 46 % nikoli.

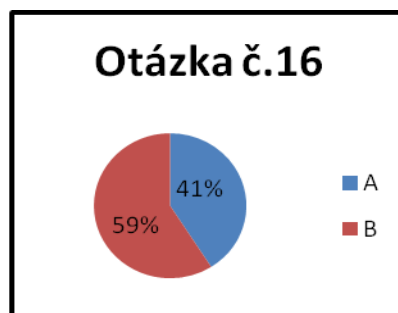
OTÁZKA Č.16: Kdo vchází jako první do dveří?

A) vy B) pes

Tab. č.44

OTÁZKA Č.16	A	B
počet	77	111

Graf č.45

Zdroj: vlastní výzkum

U 41 % majitelů psů vchází do dveří právě jeho majitel, u zbylých 59 % je to pes.

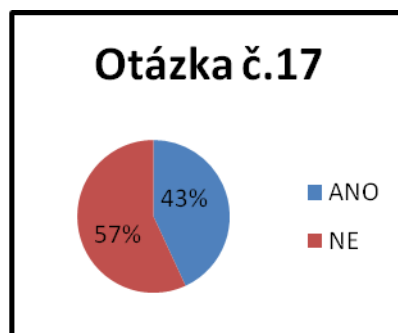
OTÁZKA Č.17: Spí Váš pes na pohovce, v posteli apod.?

Graf č.46

ANO/NE

Tab. č.45

OTÁZKA Č.17	ANO	NE
počet	81	107

Zdroj: vlastní výzkum

Na pohovce nebo v posteli spí 43 % psů, 57 % psů nespí ani na pohovce ani v posteli.

OTÁZKA Č.18: Kolik času denně trávíte se svým psem?

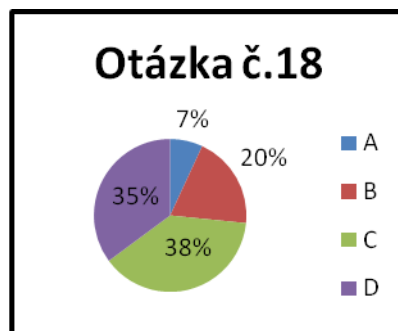
Graf č.47

A) méně než 1 hodinu B) asi 1 hodinu

C) 2-3 hodiny D) celý den

Tab. č.46

OTÁZKA Č.18	A	B	C	D
počet	13	37	72	66

Zdroj: vlastní výzkum

Méně než 1 hodinu denně tráví se svým psem 7 % majitelů, asi 1 hodinu je se psem 20 % z nich, 38 % je s nimi 2-3 hodiny a 35 % je s nimi celý den.

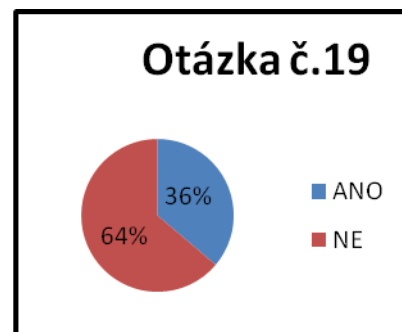
OTÁZKA Č.19: Dostává jídlo od stolu?

ANO/NE

Tab. č.47

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.19</u>	ANO	NE
počet	68	120

Graf č.48

Zdroj: vlastní výzkum

Od stolu dostává jídlo 36 % psů, 64 % od stolu jídlo nedostává.

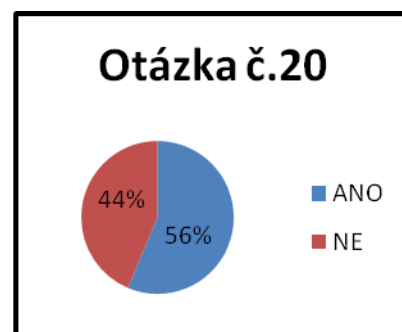
OTÁZKA Č.20: Štěká na velké psy?

ANO/NE

Tab. č.48

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.20</u>	ANO	NE
počet	106	82

Graf č.49

Zdroj: vlastní výzkum

56 % psů štěká na velké psy a 44 % psů na ně neštěká.

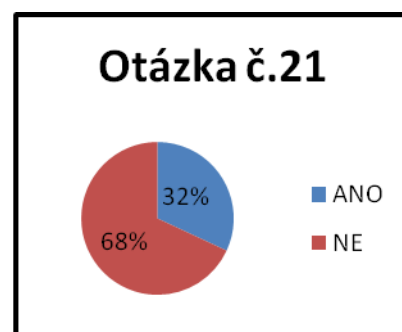
OTÁZKA Č.21: Necháváte ho štěkat na velké psy?

ANO/NE

Tab. č.49

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.21</u>	ANO	NE
počet	60	128

Graf č.50

Zdroj: vlastní výzkum

32 % chovatelů nechává svého psa štěkat na velké psy, 68 % je štěkat nenechává.

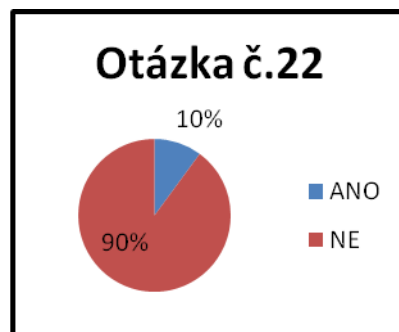
OTÁZKA Č.22: Napadá malé psy?

ANO/NE

Tab. č.50

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.22</u>	ANO	NE
počet	19	169

Graf č.51

Zdroj: vlastní výzkum

10 % psů napadá malé psy a 90 % psů to nedělá.

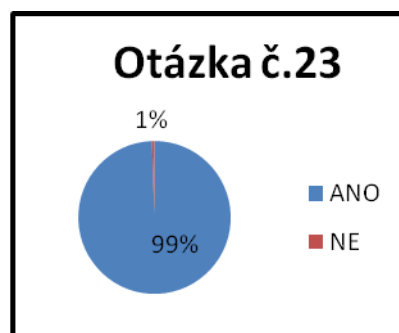
OTÁZKA Č.23: Když se vrátíte domů z práce, vítá Vás s radostí?

ANO/NE

Tab.č.51

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.23</u>	ANO	NE
počet	187	1

Graf č.52

Zdroj: vlastní výzkum

Po příchodu domů z práce vítá svého majitele 99,5 % psů, 0,5 % je nevítá.

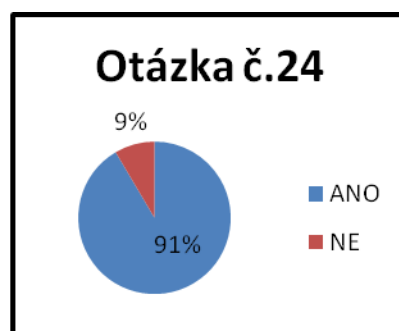
OTÁZKA Č.24: Nechává si od Vás vzít kost či hračku?

Graf č.53

ANO/NE

Tab. č.52

<u>OTÁZKA</u> <u>Č.24</u>	ANO	NE
počet	172	16

Zdroj: vlastní výzkum

91 % psů si nechá vzít od svého majitele kost nebo hračku a 9 % psů ne.

OTÁZKA Č.25: Došlo někdy ke zranění Vaším psem?

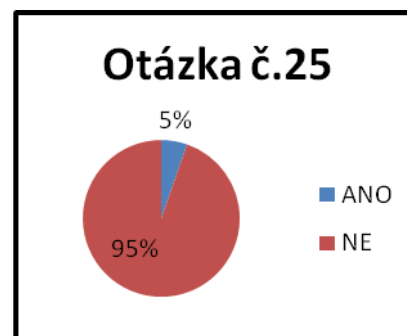
Graf č.54

ANO/NE

Pokud ano, k čemu došlo

Tab. č.53

OTÁZKA Č.25	ANO	NE
počet	10	178

Zdroj: vlastní výzkum

5 % psů již pokousalo svého majitele, člena rodiny, cizího člověka nebo jiného psa.

95 % psů nikoho nepokousalo ani nezranilo.

OTÁZKA Č.26: Jste spokojený s Vaším psem?

Graf č.55

A) naprosto

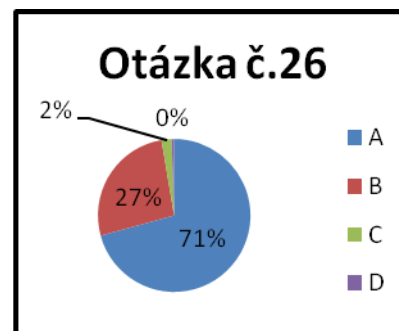
B) celkem ano

C) moc ne

D) vůbec ne

Tab. č.54

OTÁZKA Č.26	A	B	C	D
počet	133	50	4	1

Zdroj: vlastní výzkum

71 % osob je spokojených se svým psem, 27 % je celkem spokojených, 2 % moc spokojená nejsou a 0,5 % není vůbec spokojeno se svým psem.

4.4.2. Vyhodnocení

U 86 % psů je buď výborná, velmi dobrá nebo dobrá ovladatelnost. Dostatečná nebo nedostatečná ovladatelnost se vyskytuje u 14 % psů a je zaviněna nedůsledností při výchově.

Výbornou, velmi dobrou nebo dobrou učenlivost a vnímavost pozorují u 92 % psů, 8 % majitelů uvedlo, že má psa s dostatečnou nebo nedostatečnou učenlivostí a vnímavostí.

62 % kladných odpovědí je na odlákání psa psovodem od různých podnětů v prostředí, z toho 43 % psů přijde okamžitě na povel. Zbýlých 38 % psů se nechá odlákat od různých podnětů prostředí obtížně nebo vůbec ne a při přivolání přijdou až na několikátý povel nebo nepřijdou vůbec (57%).

65 % majitelů uvádí, že pracují se svým psem, z toho celkem 52 % denně, několikrát týdně nebo 1x týdně. 35 % respondentů uvádí, že se svým psem vůbec nepracuje.

7 % dotazovaných respondentů navštěvuje nebo dříve navštěvovalo se psem cvičiště a 8 % psů má složeny nějaké zkoušky. Krátkosrstá kolie má splněny zkoušky ZOP, ZZO, BH, Agility 2 a Obedience 2. Kříženec má zkoušky ZZO a Agility 3. Gordonsetr jarní vlohy. Portugalský vodní pes splnil zkoušky ZOP. Flat coated retrievr má lovecké zkoušky. Český fousek splnil lovecké zkoušky. Německý krátkosrstý ohař splnil lovecké zkoušky ohařů. Německý krátkosrstý ohař získal všestranné zkoušky. Welsšpringršpaněl má podzimní lovecké zkoušky. 3 osoby sice uvedli, že jejich pes má zkoušky, ale neuvedli které a 3 majitelé sdělili, že pes má nějaké zkoušky, ale v tomto případě se jednalo o výstavy a sportovní aktivity.

74 % psů bylo při zahájení výcviku do 12 měsíců, 5 % psů bylo starších než 1 rok. Negativní je zjištění, že 21 % psů je bez výcviku.

76 % psů má základní výcvik poslušnosti, kdy ovládá povely, jako je sedni, lehni, chůzi u nohy a přivolání. Poměrně vysoké procento (24 %) psů nemá základní výcvik poslušnosti.

Používání pamlsků při výcviku je praktikováno u 66 % chovatelů.

96 % osob používá při výcviku buď zvukovou, nebo zvukovou i posunkovou povelovou techniku. U 4 % psů není žádná povelová technika.

Negativní z důvodu neefektivní výcvikové metody, jež může ohrozit povahu psa či jeho radost z výcviku, je 10 % majitelů, kteří při neuposlechnutí povelu svého psa bijí.

Uklidňující gesto jako je olizování majitele nebo ostatních členů rodiny, se objevuje u 80 % psích jedinců.

U 54 % psů se objevuje ovladatelnostní a výcviková chyba, protože bez dovolení vyskakují z radosti a přátelství na svého majitele nebo ostatní členy rodiny.

Správně dle hierarchie smečky vchází do dveří nejdříve pán. Tento prvek se objevuje u 41 % osob, kdy vchází do dveří majitel, u 59 % lidí, vchází první do dveří pes.

43 % psů spí na pohovce nebo v posteli, 57 % nespí ani na pohovce ani v posteli. Při nedůsledné výchově může dojít k problémům v oblasti dominance a hierarchie ve smečce.

93 % majitelů tráví se psem od 1 hodiny až po celý den. 7 % psů je po většinu dne osamocených, kdy někdy je styk s majitelem nebo jiným členem rodiny omezen pouze na samotné krmení.

Nedůslednost při výchově, kdy pes dostává jídlo od stolu a s tím spojené „žebření“, se objevuje u 36 % domácností.

Další negativní chování se objevuje u 32 % psů, protože je jejich majitelé klidně nechávají štěkat na velké psy. Kladných odpovědí, že svého psa na velké psy štěkat nenechává, bylo celkem 68 %.

Negativní je 10 % zjištění agresivních psů, kteří napadají malé psy.

99,5 % psů má radost při návratu „pánečka“ z práce domů. 0,5 % psů s majitelem žádný vztah nemá a neobjevuje se u nich žádné přivítání.

9 % psů si nenechá nikým vzít kost či nějakou hračku. 91 % si ji vzít nechá, protože byla dodržena správná výcviková metoda.

Negativně se jeví zjištění, že již 5 % psů někoho pokousalo. Jednalo se o vlastního majitele, člena rodiny, cizího člověka nebo jiného psa. Konkrétně se jednalo o následující psy: jagteriér (majitel nechtěl sdělit, co se stalo), parson Russelův teriér (ublížení synovi), krátkosrstá kolie (ruka majitele - omylem), německý ovčák (psi), kříženec (kousnutí do kotníku cizího člověka), kříženec

(kousnutí do nohy), kříženec (cizí dítě), labradorský retrívr (cizí člověk – obrana hračky), kříženec (dítě) a německý ovčák (3 lidi).

Velmi pozitivní je zjištění, že celkem 98 % majitelů je buď naprosto, nebo celkem spokojeno se svým psem, jelikož je zde navázán i určitý vztah a pouto. 2 % lidí moc spokojená nejsou a 1 člověk uvádí, že není se svým psem spokojen vůbec. Zde je pak důležité, zda dokáže majitel adekvátně posoudit povahu a výchovné i výcvikové úspěchy svého psa. Lidé byli nespokojeni s křížencem jezevčíka, křížencem německého ovčáka se zlatým retrívrem, s německým ovčákem (bez PP) a bíglem.

5. DISKUSE

100 % dotazovaných respondentů nechává psa pravidelně očkovat, což je povinností každého majitele, dle zákona č. 332/2008 Sb., o veterinární péči. 98 % respondentů má očkovací průkaz, zbylá 2 % ho nemají.

Zkušenosti kynologů, s kterými autorka hovořila, uvádějí, že ve většině případů je důležitý čas a péče, kterou svému psovi majitel věnuje, a ne místo ustájení psa. Autorka zjistila, že 20 % psů je umístěno v kotci, což ale neznamená, že by byl přerušen kontakt s rodinou a s okolím. Tuto situaci zmiňuje SCHLEGL-KOFLER (2007) jako negativní jev, protože pes je při něm silně omezen ve své potřebě kontaktu se svou rodinou a s okolím. Dlouhodobé držení v kotcích pak může vést k poruchám chování.

42 % psů na Trhosvinensku je krmeno nejen svým majitelem, ale i ostatními členy rodiny včetně dětí. Tím se ovšem vystavují riziku, že může dojít případně až k napadení dětí, protože je nepovažuje za dominantní jedince, jak shodně uvádí, FOGLE (1993, 2007) a ROGNEROVÁ (1999). Proto by kontaktu pes a dítě měl vždy dohlížet dospělý dozor.

20 % osob krmí svého psa i jinde než ve své misce. Pes by měl dostávat krmení pouze z misky, jak shodně tvrdí MÜLLER (2006), protože má pak jasně stanovené své místo k odpočinku, klidu, bezpečí a ke krmení.

Dotazníková metoda odhalila, že 4 % majitelů se svým psem vůbec ven nechodí. 34 % dotazovaných respondentů uvádí, že chodí se psem ven několikrát denně a 48 % s ním chodí někdy jen na vyvenčení a hned domů a jenom někdy na delší procházku. Doba strávená se psem je pak mezi 1 hodinou až celým dnem u 93 % dotazovaných respondentů. Minimálně jedna procházka denně by měla být s možností volného pohybu, jak shodně uvádí MŮJ PES (2010). Pes musí mít možnost vyvenčení alespoň 3x denně.

Štěkot osamocených psů se objevuje u 10 % dotazovaných osob a je v souladu s ROGNEROVOU (1999), která uvádí, že pes, který je ponechán sám sobě v bytě nebo ve výběhu a hlasitě štěká, dává tím najevo, že špatně snáší samotu. Strach ze samoty se projevuje kňučením, vytím, štěkáním a jedná se o tzv. separační úzkost, shodně s ŽERTOVOU (2009). U 4 % psů pak ničením věcí, pokálením nebo pomočením. Podstatou tohoto problému je příliš silná vazba na majitele nebo se

štěkáni stalo přehnaným naučeným chováním, které je shodné s tvrzením RUGAAS (2010).

Dominantního psa si vybralo 20 % osob a 62 % lidí si osvojilo psa klidného. Tito psi jsou pak nejlepším předpokladem k úspěchu pracovního psa v každé oblasti, jak shodně uvádí MÜLLER (2006). 4 % vystrašených psů jsou pak nevyrovnaní se slabou vůlí a tyto vlastnosti mají zděděné po rodičích a ani sebelepší výchovou a výcvikem se nedají potlačit, jak rovněž uvádí MÜLLER (2006).

30 % štěňat se seznamovalo v období socializace s ostatními psy u chovatele i u nového majitele. 27 % štěňat se pak seznamovala s ostatními psy u chovatele. Tím, že štěně tráví toto období s ostatními sourozenci a matkou, vytváří se pak jeho osobnost. Toto potvrzuje NOHELOVÁ (2003), protože hrou se naučí správnému chování k ostatním psům. 31 % psů se s ostatními psy setkávalo až po příchodu do nové rodiny. 1 % psů se s příslušníky svého druhu nikde nepotkalo jako štěně a stávají se pak z těchto psů neurotická zvířata s antisociálními tendencemi, bez schopnosti navázat normální vztahy s ostatními psy, jak shodně uvádí TAYLOR (1992). ROGNEROVÁ (1999) potvrzuje, že povaha psa se pak může projevit agresivním nebo naopak nápadně ustrašeným chováním.

Socializace s cizími lidmi proběhla u 85 % psů a s dětmi u 80 % psů. Socializace s lidmi a s dětmi by měla být mezi 4. a 12. týdnem věku štěněte, jak shodně uvádí AMO (2002). Se silničním provozem a ostatními zvířaty se pak seznamovalo 87 % štěňat. Automobilovou dopravu a ostatní zvířata by štěně mělo poznávat do 18. týdne věku, v souladu s AMO (2002). Ustrašenost ze silničního provozu se objevuje u 10 % psů, z dětí u 3 % psů, z cizích lidí u 6 % psů a 31 % psů je při hře s ostatními psy zdrženlivých nebo bez velkého zájmu. Objevují se zde tři důležité varianty, které byly sledovány u štěňat, která neměla v raném období socializace žádné zkušenosti s lidmi, psy a okolním prostředím. Štěňata a dospělí psi pak reagují na uvedené podněty bázně, jak potvrzuje ALDINGTON (1999). Příčinou tohoto chování může být také špatná zkušenost s nimi, jak shodně tvrdí MIKULA (1978), kdy se zvíře snaží nepříjemnému zážitku vyhnout, což potvrzuje i BARANYIOVÁ a kol. (2005).

Výzkum vypovídá o 51 % psů při zahájení výcviku do 6 měsíců, neboť dle CORENA (2007) by výchova měla nastat určitě dříve než v šesti měsících věku psa.

Na výstřel, bouřku, prudké pohyby či pyrotechniku reaguje celkem 46 % psů strachem, třesem nebo ničením věcí. Příčinou je špatná zkušenost nebo nezkušenost v době socializace mezi 6. a 18. týdnem věku, jak shodně uvádí AMO (2007). Toto chování je shodné i s BARANYIOVOU a kol., (2005), že štěňata, která nebyla v období socializace vystavena těmto podnětům, mohou být v dospělosti před těmito jevy bázlivá.

Výborná ovladatelnost se objevuje u 15 % psů, velmi dobrá u 31 % a 40 % psů má dobrou ovladatelnost. Psychickým podkladem tohoto chování je submise, které dosáhneme správnou výchovou, což potvrzuje MÜLLER (2006).

U 24 % psů je výborná učenlivost a vnímavost, u 31 % velmi dobrá a u 37 % dobrá. Jak uvádí MÜLLER (2006) právě učenlivost je pak předstupněm výcviku.

62 % psů se nechá odlákat od různých podnětů prostředí, 32 % jen obtížně a 6 % psů se nenechá odlákat vůbec. Důvodem neposlušnosti psa může být nedodržení základního principu úspěšného výcviku, kdy je nezbytná trpělivost a důslednost, jak shodně uvádí STALMACHOVÁ (2000), která byla u 6 % psů zanedbána.

Dle výzkumu je přivolání úspěšné u 43 % psů, 56 % psů přijde až na několikátý povel a 1 % psů nepřijde vůbec. Dle MÜLLERA (2006) je to právě projevem strachu z majitele, leností, neporozuměním povelů nebo nezískáním si náklonnosti.

Správné by bylo navštěvovat cvičiště, kde se pes naučí správnému chování k ostatním psům, nekousat, zabavit se a naučit se společenskému chování, protože to není pro psa přirozené, shodného tvrzení je NIEWÖHNER (2005). Cvičiště je nyní nebo v minulosti bylo navštěvováno jen 7 % majitelů.

66 % majitelů používá při výcviku pamlsky. Jak shodně uvádí AMO (2002), jsou odměny používány ke zvýšení motivace a k upevnění určitých dosažených cílů. Dalšími odměnami by mohla být hra, mazlení nebo pochvala.

Trénink dle MAHNKE (2009) pouze pomocí posunků, nebyl praktikován u žádného psa v rámci výzkumu. U 46 % se objevila zvuková i posunková povelová technika.

Agresivita psů k dětem se objevuje u tzv. „bytových psů“, jak shodně uvádí EICHLER (2000), kdy i yorkšířský teriér a kříženec pražského krysaříka a čivavy je agresivní k dětem. Povaha těchto psů se pak formuje na maličkostech, při kterých jim

lidé ustupují. Jak shodně uvádí BARANYIOVÁ a kol., (2005), jedná se o agresi spojenou s dominancí (nověji označovaná jako konfliktní agrese nebo agrese vůči členům rodiny). Psi instinktivně chápou smečkovou hierarchii, ale i přesto se někteří chtějí stát vůdci smečky. Nějakou dobu majitele a ostatní členy rodiny hodnotí a pak se pokouší své postavení prosadit kousáním. Toto chování potvrzuje i FOGLE (2007).

Při nevhodné výchově německého ovčáka Bena, došlo k napadení pána a k pokousání dalších osob. Tento pes pokousal celkem 3 lidi. Jednou se zakousl do nohy a dvakrát do ruky. Zde se jedná o strachem vyvolanou agresi, v souladu s BARANYIOVOU a kol., (2005) a FOGLEM (2007), kdy se tento pes bránil majiteli před krutým bitím. Tam existuje problém mezi psem a člověkem, jak shodně uvádí ROGNEROVÁ (1999), kdy byla výchova poznamenána špatnými zkušenostmi. Dalším typem agrese u tohoto psa je bolestí vyvolaná agrese a agrese vůči majiteli v souladu s BARANYIOVOU a kol. (2005). Výše uvedený německý ovčák byl týrán a hrubě s ním bylo zacházeno ze strany bývalého majitele a dodnes je silně agresivní k lidem.

V souladu s problémovým chováním dle MCGREEVYHO (2005) je popisováno kousání, sklony k ničení, požíráání výkalů, ustrašené chování, vyměšování v bytě, hyperaktivita, neposlušnost, skákání, přehnaně ochranné sklony a úzkost z odloučení. S ŽERTOVOU (2009) je shoda v agresivitě vůči členům rodiny, agresi vůči dětem, psům, cizím lidem, strachu ze samoty, nečistotnosti a stereotypním chování. Německý ovčák Bak neustále pobíhá stereotypně dokola ve svém kotci. Určitý typ problémového chování byl uveden 24 % respondentů. Dle ABRANTESE (2007) je to právě nedostatečnou stimulací, nerespektováním majitele, nedostatečným výcvikem nebo nedostatkem pohybu.

54 % psů vyskakuje na majitele nebo ostatní členy rodiny bez dovolení. Jedná se o přirozený projev chování psa, jak shodně uvádí SCHLEGL-KOFLER (2007). Štěňata a hierarchicky níže postavení členové smečky zdraví výše postavené olizováním čumáku. Vyskakování na člověka ve snaze dosáhnout k obličeji je rovněž projevem přátelství.

V případě, že první dveřmi prochází pes, dochází díky tomu k dominantnímu chování, jak potvrzuje NIJLAND (2005). Toto chování bylo pozorováno u 59 % psů a jedná se o nesprávný přístup k výchově.

10 % psů napadá malé psy a jedná se zde o agresi mezi psy v souladu s BARANYIOVOU a kol. (2005). Teritoriální agresivitu, jak shodně uvádí BARANYIOVÁ a kol. (2005) a FOGLE (2007), v nich jejich majitelé podporují, protože je nechávají štěkat a objevuje se u 32 % psů. 9 % psů si nenechá vzít od svého majitele kost či hračku. Dle MIKULICI (1991) je to právě projevem agrese při obraně potravy.

43 % chovatelů uvádí, že pes může ležet na pohovce nebo v posteli. Tím ovšem dochází k tomu, že si pes získává dominantní postavení „ve smečce“, protože takto vyvýšená místa ke spánku jsou vyhrazena pouze hierarchicky vysoce postaveným jedincům, jak shodně uvádí SCHLEGL-KOFLER (2007). Snadno pak dochází k upevňování dominantního postavení a až k agresivnímu chování k ostatním členům rodiny včetně dětí.

Od stolu dostává jídlo 36 % psů. Tím ovšem dochází k žebrání u stolu, což je považováno za problematické chování psů v souladu se SCHLEGL-KOFLER (2007). Pokud jim jídlo od stolu dáváno není, nedochází pak k těmto problémům. Také to může pokračovat kradením ze stolu, protože zvíře nemá dostatek respektu před „vůdcem smečky“.

Při neuposlechnutí povelu bije svého psa 10 % majitelů, což je v rozporu se SCHLEGL-KOFLER (2007), která uvádí, že správné kárání by mělo být dominantním uchopením psa shora za tlamu. Vhodným způsobem je také pevné uchopení za volnou kůži za krkem nebo v nejzávažnějších případech rychlé povalení psa na záda.

6. ZÁVĚR

K naplnění cílů diplomové práce „Vliv výchovy psů na jejich chování v dospělosti“ bylo použito dotazníkové šetření na Trhosvinensku. Dotazník byl tvořen čtyřmi typy otázek, které se týkaly obecného popisu psa, socializace, současného chování hodnocených psů a ovladatelnosti s výchovou. Jednotlivé dotazníky byly vyhodnoceny v programu Microsoft Excel a odpovědi dávány do vzájemných souvislostí.

Kladným zjištěním je nízké procento psů ze zoobutiku a poměrně vysoké procento lidí, kteří se ujímají psů z útulku. V rozporu se zákonem č. 409/2008 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, je skutečnost, že více než 1/3 osob si pořídila štěně mladší než 8 týdnů. Je potřeba konstatovat, že jsou zde započítána i štěňata z vlastního chovu, ale i přesto je to vysoké číslo. Zákon uvádí jako minimální věk pro odběr štěněte od feny 50 dní. V mladším věku není ještě plně vyvinutý imunitní systém štěněte.

Negativně se objevuje zjištění, že majitelé někdy ani nevědí, jaký vlastně byl jejich pes mezi ostatními sourozenci. Ovšem ještě horší je skutečnost, že majitelé neumožnili kontakt svému psovi s ostatními psy, lidmi, dětmi, silničním provozem, dalšími zvířaty, ale i ostatními situacemi, se kterými se pak v budoucnu setká. Určitá část psů v rámci dotazníku se nikdy s výše jmenovanými situacemi nesešla v raném období socializace a v dospělosti pak byla k těmto jevům bázlivá nebo dokonce agresivní.

U 86 % psů je buď výborná, velmi dobrá nebo dobrá ovladatelnost. Dostatečná nebo nedostatečná ovladatelnost se vyskytuje u 14 % psů a je zaviněna nedůsledností při výchově nebo dědičnými povahovými vlastnostmi. 7 % dotazovaných respondentů navštěvuje nebo dříve navštěvovalo se psem cvičiště a 8 % majitelů uvedlo, že má pes složený nějaké zkoušky. Ovšem ne vždy se jednalo o zkoušky z dovednosti, ale o výstavní a sportovní aktivity. 76 % psů má základní výcvik poslušnosti, kdy ovládá povely, jako je sedni, lehni, chůzi u nohy a přivolání. Negativní z důvodu neefektivní výcvikové metody, jež může ohrozit povahu psa či jeho radost z výcviku, je skutečnost, že 10 % majitelů při neuposlechnutí povelu svého psa bije.

Velmi pozitivní je zjištění, že celkem 98 % majitelů je buď naprosto, nebo celkem spokojeno se svým psem, jelikož je zde navázán i určitý vztah a pouto. 2 % lidí nejsou zcela spokojeni a 1 člověk uvádí, že není se svým psem spokojen vůbec. Zde je pak důležité, zda dokáže majitel adekvátně posoudit povahu a výchovné a výcvikové úspěchy svého psa.

Důležité pro výběr psa je znalost jeho genetických předpokladů. Před pořízením je zásadní a bezpodmínečně nutné si zjistit veškeré informace o požadavcích, potřebách a nárocích daného plemene. Z výzkumu vyplývá, že někteří lidé si pořizují určité plemeno psa jen proto, že se jim tzv. „líbí“. Tito lidé většinou nejsou schopni naplnit důležité potřeby těchto jedinců nebo je pro ně výchova složitá a psi pak určitým způsobem strádají. Může se to pak projevit problematickým chováním, které bylo zaznamenáno u 24 % dotazovaných respondentů. S tím souvisí pak nespokojenost majitele s chováním jeho psa, který mu devastuje zahradu, domácnost a často vše, co je jen možné. Pes mu podhrabává plot a utíká, čím může dojít k úrazu psa, ale i k ublížení někomu jinému. Tímto chováním dochází k začarovanému kruhu, ze kterého pak často není východisko. Proto je velice důležité zajistit jeho základní potřeby a to bez ohledu na to, jestli se jedná o psa malého či velkého.

Asi tak jako si rodiče plánují děti, měli by i majitelé psů vždy s důkladným rozmyšlením plánovat koupi čtyřnohého přítele. Zde je vždy důležité si uvědomit, zda bude mít člověk dostatek času, energie a financí právě pro dané plemeno psa. Čtyřnohý přítel potřebuje rovněž hodně péče, a to nejen ve štěněcím věku, ale po celý život. Správná výchova spojená s důsledností je tím nejlepším předpokladem, jak se stane ze psa nejlepší přítel. Psi nejsou zlí od narození, zlými je dělá člověk! Dle získaných zkušeností je vhodné navštěvovat cvičiště pod vedením odborníků, kteří majitele naučí správným postupům při výchově a výcviku. Důležité a zásadní je si uvědomit, že pořízení psa není módní doplněk, ale závazek na 10 let a více!

Mohu konstatovat, že diplomová práce naplnila svůj cíl tím, že chronologicky popsala a zdokumentovala výchovu psů a jejich chování v dospělosti u uvedených dotazovaných respondentů se zaměřením na chování k ostatním členům rodiny a jiným psům. Na základě výsledků bylo zjištěno, že primární a důležitý vliv na pozdější výchovu a chování má nejen doba odebrání štěněte od matky, ale i způsob

péče v době před odebráním. Dále způsob a míra socializace u nového majitele a znalost a dovednost majitele v oblasti etologie a komunikačních signálů psa.

Autorka připouští možnost určitého efektu zkreslení v oblasti odpovědí respondentů, které se týkaly chování psů. Většina majitelů má své psy jako příslušníky „své smečky“ a nechce zveřejnit vzniklé nedostatky při nevhodné a nedůsledné výchově.

7. POUŽITÉ ZDROJE

1. ABRANTES, R. *Řeč psů*. 2.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. 230 s. ISBN 978-80-7322-110-2.
2. AMO DEL, C. *Školka pro štěňata – Zdravá výchova rodinného psa*. 1.vyd. Praha: Fortuna Print, 2002. 92 s. ISBN 80-7321-031-2.
3. ALDINGTON, E. H. W. *O psí duši*. 8.vyd. České Budějovice: Dona, 1999. 354 s. ISBN 80-86136-47-7.
4. BÁČA, J. *Náš pes - chov, výživa, výchova, výcvik a vedení společenského psa* 1.vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1971. 230 s.
5. BAILEY, G. *Výchova štěňete v sedmi lekcích*. 1.vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2008. 128 s. ISBN 978-807360-269-7.
6. BARANYIOVÁ E., LUESCHER A. U. *Poruchy chování zvířat - Problémy chování psů*. 1.vyd. Brno: Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, 2005. 225 s. ISBN 80-7305-546-5.
7. BEAVER B. V. G. *Canine behavior: insights and answer*. 2nd Edition, Saunders Elsevier, 2009. 315 p. ISBN 978-1-4160-5419-1.
8. BOWEN J., HEATH S. *Behavior problems in small animals: practical advice for the veterinary team*. Saunders Elsevier, 2005. ISBN 0702027677.
9. COREN, S. *Intelligence psů: Průvodce myšlením, emocemi a vnitřním životem našich psích společníků*. 2.vyd. Praha: Práh, 2007. 319 s. ISBN 978-80-7252-186-9.
10. DOSTÁL, J.. *Chov psů: genetika v kynologické praxi*. České Budějovice: Dona, 1995. 206 s. ISBN 80-85463-58-X.
11. EICHLER, I. *Bud' já, nebo pes!* 1.vyd. Praha: MOTTO, 2009. 198 s. ISBN 978-80-7246-435-7.

12. EICHLER, I. *Problémové chování psů*. 1.vyd. Praha: PLOT, 2000. 133 s. ISBN 80-902603-6-5.
13. FICHTLMEIER, A. *Základní výchova štěňat*. Víkend, 2007. 215 s. ISBN 978-80-86891-71-2.
14. FOGLE, B. *Já pes – kniha všestranné péče o psa*. Praha: Cesty, 1993. 192 s. ISBN 80-85363-76-3.
15. FOGLE, B. *Kdyby váš pes mohl mluvit: příručka pro výcvik lidí*. 2.vyd. Praha: Euromedia Group, 2007. 160 s. ISBN 978-80-242-1884-7.
16. FOGLE, B. *PES věrný přítel: příručka pro chovatele*. 1.vyd. Praha: Euromedia Group, 2006. 288 s. ISBN 80-242-1417-2.
17. FOGLE, B. *Psi*. 1.vyd. Praha: Slovart, 2007. 344 s. ISBN 978-80-7209-912-2.
18. FOGLE, B. *Spoznej svého psa – Příručka pro majitele psů o chování psa*. 1.vyd. VODP Průdy, 1993. 127 s. ISBN 80-85355-18-3.
19. GELLER, T., CAGAN, A. *The Loved Dog: The Playful, Nonaggressive Way to Teach Your Dog Good Behavior*. New York: Simon & Schuster, 2007. ISBN 978-1-4169-3814-9.
20. HARTL, K. *Člověk a pes*. 2.vyd. Praha: Naše vojsko, 1989. 92 s.
21. HUTIN, J. P. *Budeme mít dobrého psa*. Praha: Naše vojsko, 1993. 150 s. ISBN 80-85434-67-9.
22. LANDSBERG G., HUNTHAUSEN W., ACKERMAN L. *Handbook of behavior problems of the dog and cat*. 2nd Edition, Saunders Elsevier, 2003. ISBN 0-7020-2710-3.
23. LEYEN, K. *Vlastnosti psů*. 1.vyd. Praha: Euromedia Group, 2004. 159 s. ISBN 80-242-1135-1.
24. LORENZ, K. *Základy etologie: srovnávací výzkum chování*. 1.vyd. Praha: Academia, 1993. 254 s. ISBN 80-200-0477-7.

25. JANOUŠEK S., ZVADOVÁ Z., KODL M. *Aby pes nekouzl.* 1.vyd. Praha: Státní zdravotní ústav, 2003. 20 s. ISBN 80-7071-218-X.
26. KŇÁKAL J., TROJAN K., TYLÍNEK E., SAMKOVÁ Z. *Já pes.* 1.vyd. Praha: Svépomoc, 1990. 202 s. ISBN 80-7063-002-7.
27. MCGREEVY, P. *Rádce pro milovníky psů.* 1.vyd. Praha: Argo, 2005. 456 s. ISBN 80-7203-732-3.
28. MIKULA, A. *Náš pes a jeho svět.* 1.vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1978. 175 s.
29. MIKULICA, V. *Poznej svého psa.* 2.vyd. Litvínov: Dialog, 1992. 305 s. ISBN 80-85194-26-0.
30. MÜLLER, M. *Výcvik všestranného psa.* 1.vyd. Praha: Brázda. 2006. 195 s. ISBN 80-209-0349-6.
31. MŮJ PES. 2010 [online], [cit. 2011-04-04], dostupné na WWW <http://www.mu-j-pes.cz/zivot-se-psem/pes-v-byte-442.html>.
32. NIEWÖHNER, I. *Auf ins Leben! Grundschulplan für Welpen.* Verlag Dr. Dieter Fleig. 2005. ISBN 3-938071-02-8.
33. NIJLAND, M. *Výchova štěněte.* 1.vyd. Praha: Rebo Productions, 2005. 63 s. ISBN 80-7234-399-8.
34. NOHELOVÁ, E. *Poznej a vychovej svého psa.* České Budějovice: Dona, 2003. 118 s. ISBN 80-86136-98-1.
35. OHL, F. *Pes - jak ho pochopit, logicky, jednoduše, jasně.* 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. 62 s. ISBN 978-80-247-2055-5.
36. PALMER, J. *Svět psů.* 1.vyd. Praha: Svojtka & Co., 2008. 160 s. ISBN 978-80-7352-966-6.
37. PINC P., SVOBODOVÁ I. *Pes ve službách člověka* [online], [cit. 2010-11-23], dostupné na WWW: http://www3.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=64&idkapitola=182.

38. PROCHÁZKA, Z. *Chov psů*. 2.vyd. Brno. 1994. 279 s. ISBN 80-209-0015-2.
39. ROGNEROVÁ, H. *Ke mně! Sedni! Místo! – Výchova rodinného psa*. 1.vyd., Bratislava: Art Area, 1999. 80 s. ISBN 80-88879-53-1.
40. RUGAAS, T. *Konejšivé signály aneb Na jedné vlně s vaším psem*. 1.vyd. Praha: Plot, 2007. 99 s. ISBN 978-80-86523-80-4.
41. RUGAAS, T. *Štěkání – zvuk psí řeči*. 1.vyd. Praha: Plot, 2010. 101 s. ISBN 978-80-7428-052-8.
42. SCHLEGL-KOFLER, K. *Náš pes: Vhodně chovat, Zdravě krmit, Správně porozumět*. 1.vyd. Praha: Vašut, 2007. 127 s. ISBN 978-80-7236-451-0.
43. SEHNEROVÁ, I. *Jak vychovat psa aneb jak si vycvičit páníčka*. 1.vyd. Praha: Dr. Jan Hollauer, 2003. 103 s.
44. STALMACHOVÁ, D. *Výcvik a výchova psa*. 1.vyd. Olomouc: Rubiko, 2000. 218 s. ISBN 80-85839-40-7.
45. SMRČKOVÁ, L., SMRČEK, M. *Pes pro mě*. 1.vyd. Praha: Albatros, 2004. 530 s. ISBN 80-00-01302-2.
46. ŠEBKOVÁ, N., HARTL, K., HULVA, P., JEBAVÝ, L., MASOPUSTOVÁ, R., VRABEC, V., BOUŠKA, P., KOSINOVÁ, T., KVÁŠ, M. *Kynologie*. 2.vyd., Praha: ČZU v Praze, 2008. 120 s. ISBN 978-80-213-1844-1.
47. TAYLOR, D. *Velká kniha o psech*. Bratislava: Gemini, 1992. 240 s. ISBN 80-85265-54-0.
48. TEICHMANN, P. *Psi*. Plzeň: Fraus, 2006. sv. 6, 48 s. ISBN 80-7238-462-7.
49. TICHÁ, V. *Malá škola pro chovatele psů*. České Budějovice: Dona, 2000. 225 s. ISBN 80-86136-84-1.
50. TRUHLÁŘ, P. *Pes v bytě – Co všechno potřebuje náš báječný přítel*. 1.vyd. Víkend, 2001. 106 s. ISBN 80-7222-205-8.
51. VESELOVSKÝ, Z. *Etologie – biologie chování zvířat*. 1.vyd. Praha: Academia, 2005. 407 s. ISBN 80-200-1331-8.

52. WORTINGER, A. *Domestication of the dog*. [online], [cit. 2010-11-24].
Dostupné na WWW:
<<http://www.hilltopanimalhospital.com/canine%20origins.htm>>.
53. Zákon č. 332/2008 Sb., o veterinární péči.
54. Zákon č. 409/2008 Sb., na ochranu zvířat proti týrání.
55. ŽERTOVÁ, H. *Od štěněte ke psu - jak vychovat bezproblémového psa*.
2.vyd. Praha: Zvířata a zdraví, 2009. 141 s. ISBN 978-80-254-5504-3.

PŘÍLOHOVÁ ČÁST

Obr. č.1 Seznamování psů

Foto: autorka

Obr. č.2 Odložení psa

Foto: autorka

Obr. č.3 Čekání na odměnu

Foto: autorka

Obr. č.4 Submise před lidmi

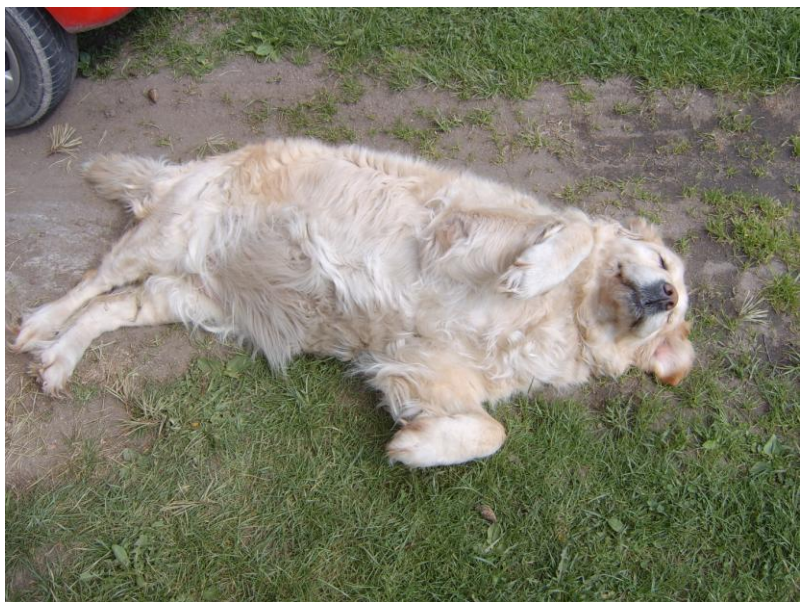

Foto: autorka

Obr. č.5 Submise před psy

Foto: autorka

Obr. č.6 Bázlivost

Foto: autorka

Obr. č.7 Vyskakování na majitele

Foto: autorka

Obr. č.8 Poškozené dveře ze strachu z pyrotechniky

Foto: autorka